

LUGARSKI VJESTNIK.

IZDAJE

HRVATSKO-SLAVONSKO
ŠUMARSKO DRUŠTVO.

UREDNIK

D^r. ANDRIJA PETRAČIĆ,

PROFESOR NA KR. ŠUMARSKOJ AKADEMII.

TEČAJ DVADESET I TREĆI.

ZAGREB.

TISKARA I LITOGRAFIJA C. ALBRECHT.

1917.

LUGARSKI VIESENK.

MRASTKO-SZYMANOWSKA
SUNARSKI DRUGI

1932 - 1933 - 1934 - 1935

1936 - 1937

1938 - 1939 - 1940 - 1941

SADRŽAJ.

Svezak 1. i 2.

Objava uredništva. — Važnost šuma u privatnom i državnom gospodarstvu. Po pučkom predavanju prof. dra. Andrije Petračića, održanom invalidima vojnicima u invalidskoj školi u Zagrebu. — Osobne vijesti: Imenovanja. — † Ladišlav Adamek. — † Petar Puljević-Nikolić. — † Makso Matičević. — Svaštice: Hitac.

Svezak 3. i 4.

Pašnjaci zemljšnih zajednica hrvatskog Primorja. Napisao Ivan Tadej, lugar. — Bijeli bor (*Pinus sylvestris*) kao šumsko drvo. Piše Dr. Petračić. — Životinje u ratu. Piše P. Horvat. — Različite vijesti: † Matija Tomić. — † Nikola Rukavina. — † Franjo Sabolović. — † Janko Nenadić. — Žir kao hrana ljudi. — Sabiranje korijenja bujadi u svrhu svinjskog krmiva. — Cijene krvnog rana peradi. — Šakal ubijen u okolici Gline? — Nova drvna industrija. — Zaključni račun mirovinske zaklade lugara slunjske imovne općine za g. 1916. — Zaključni račun lugarske mirovinske zaklade imovne obćine u Otočcu za g. 1916. — Oglas.

Svezak 5. i 6.

Skupoča i lugarska beriva. — Boja drva. — Uporaba sačme od cinka u lovu. — Društvene vijesti: Dar pripomočnoj zakladi. — Umrl. — Zaključni račun lugarske zaklade imovne obćine I banske u Glini za godinu 1916. — Pozorište.

Svezak 7. i 8.

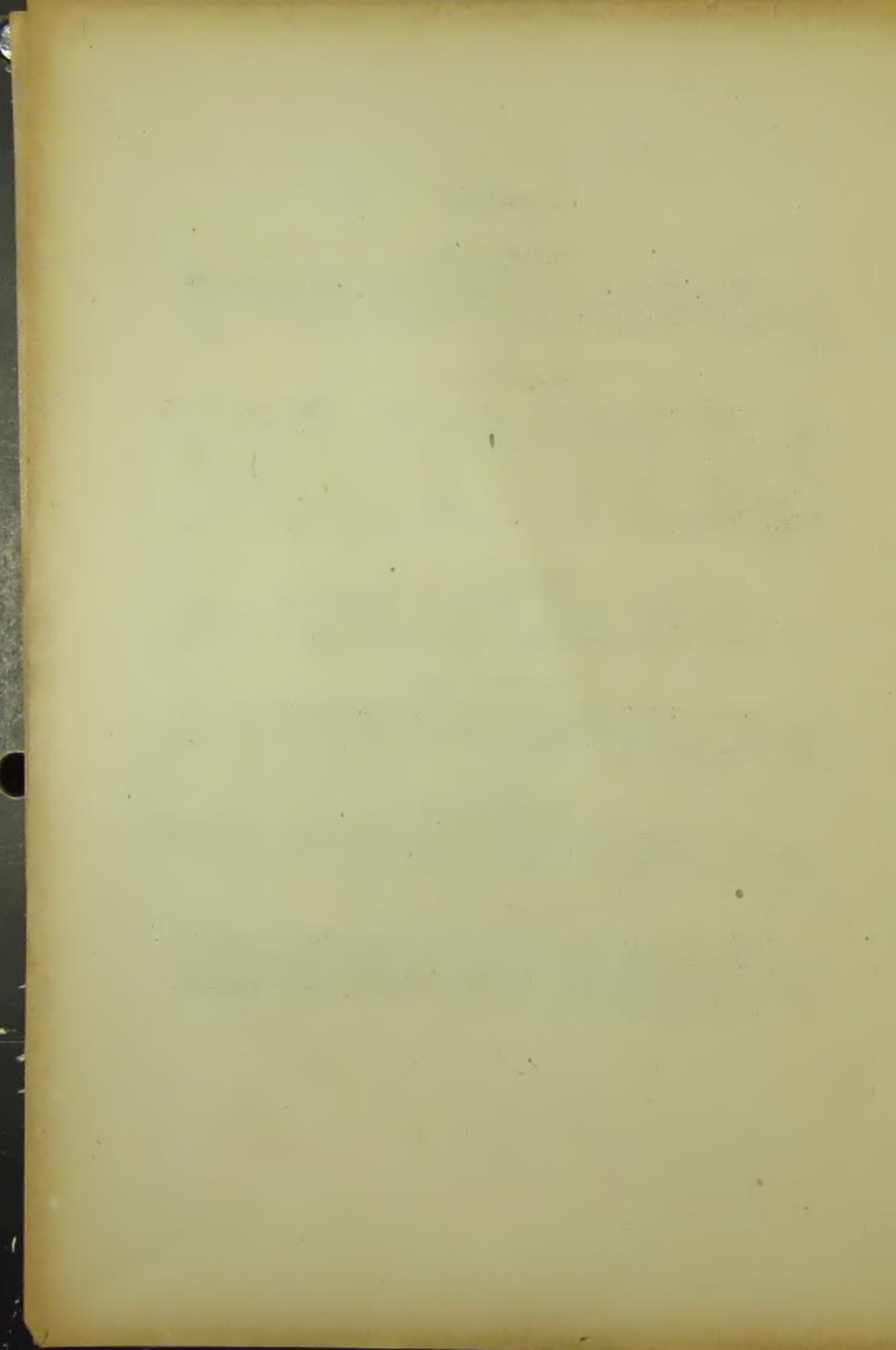
Izvješće o XXXIX. glavnoj skupštini hrv.-slav. šumarskog društva. — Različite vijesti: Kako pomazemo našim invalidima. — Zaključni račun mirovinske zaklade zbora službenika gjurgjevacke imovne obćine za god. 1915. — Osobne vijesti: Promaknuća i imenovanja.

Svezak 9. i 10.

Na kojim vrstama drveća dolazi bijela imela (*Viscum album*) u Hrvatskoj i Slavoniji? — Društvene vijesti: Oglas glede podpore. — Pitanje. — Svaštice: Voće ne gulimo, ali perimo! — Djecu ne stavljajmo obućenu u postelju.

Svezak 11. i 12.

Nešto o osnivanju, gradnji i uzdržavanju sporednih šumskih puteva. Piše P. H. — Uredjenje beriva lugarskog osoblja kod gradiške imovne općine. — Različite vijesti: Zaključni račun mirovinske zaklade zbora službenika gjurgjevacke imovne obćine za g. 1916. — Da stari, namreškani krumpir laglje objelimо. — Kukuruz mjesto kave. — Nove knjige.

Godina
XXIII.

Lugari članovi hrvatsko-slavonskoga šumarskoga
društva dobivaju „Vjestnik“ badava. — Članarina
iznasa 2 K na godinu. Upisnina 1 K.

Prilog
br. 1. i 2
Šum. Hrsta
1917.

Objava uredništva.

Dosadanji urednik Š. L. i L. V., zemaljski šumarski nadzornik Bogoslav Kosović, zahvalio se koncem god. 1916. na uredništvu pomenutih časopisa, a upravni je odbor hrv. slav. šumarskog društva, na sjednici održatoj dne 25. studenog 1916. izabrao potписанog urednikom, za trogodište 1917.—1919. Molim svu g. šumare, a i lugarsko osoblje, da mi svojim sastavcima, koji odgovaraju svrsi „Lugarskog Vjesnika“, te raznim vijestima i svašticama, olakšaju posao uredništva, ovog, za lugarsko osoblje tako potebnog lista. Računam naročito na članove-lugare, da će mi svoja opažanja u službi, kao i svoje staleške zahtjeve priopćivati, a ja će njihove članke, u koliko treba ispraviti, te ih rado u L. V. dati otisnuti. Sastavke i upite molim slati na uredništvo „Šumarskog lista“ Zagreb, šumarska akademija, Mažuranićev trg, broj 24.

Prof. Dr. Andrija Petračić.

Važnost šuma u privatnom i državnom gospodarstvu.

Po pučkom predavanju prof. dra. Andrije Petračića, održanom invalidima vojniciima u invalidskoj školi u Zagrebu.

Veliki dogadaji, kao što je sadanji rat, radaju velika djela, djela junaštva, djela velike požrtvovnosti, takovi ratovi mjenjaju mede država, a često su uzrokom velikim preokretima u gospodarskom životu čitavih naroda i pojedinaca. I ovaj rat, koji će nam u velike potrošiti razna dobra, naročito onakova, potrebna nam u našem gospodarstvu, kao rogatu marvu, konje, svinje, kola, zalihe žita, koji će nam smanjiti produktivnu snagu naših oranica, radi slabijeg gnojenja i prihode vinograda, radi slabije obradbe, i ovaj rat morat će nedvojbeno odlučno utjecati na naše buduće gospodarstvo. Mi ćemo iz prihoda našeg gospodarstva morati davati državi mnogo više nego prije rata, jer ćemo morati razne terete nastale za državu uslijed rata, preuzeti na sebe. Da to uzmognemo, morat ćemo s jedne strane početi bolje i naprednije gospodariti, da iz našeg gospodarstva što više prihoda izbjijemo, a da je to moguće, čuli ste iz predavanja prof. dra. Prohaske, koji vam je kazao, da u naprednjim krajevima, na istom tlu kao što je naše dvaput više prihoda dobivaju nego mi. Uzrok tomu leži samo u načinu obradivanja tla. Dakle, morat ćemo sjedne strane početi bolje gospodariti, a u drugu ruku morat ćemo bolje štediti sa svim dobrima, što ih još imamo.

Ja ću vas u ovom predavanju upoznati sa važnošću i vrijednošću velikog narodnog imetka u Hrvatskoj, koga ćemo morati bolje čuvati i šediti nego do sada i s kojim ćemo morati dobro gospodariti, kako bi što više koristi od njega imali, a to su naše šume, naši lugovi.

U Hrvatskoj imademo svega oko 2·5 mil. jutara šuma, što čini prema cijeloj površini naše domovine, koja je velika 7·4 mil. jutara nešto oko 33%, ili možemo kazati, da nam šume u Hrvatskoj pokrivaju $\frac{1}{3}$ cijele površine. Pojedini krajevi su različito šumama obrasli. U jednom kraju vlada obilje, a u drugom oskudica na drvu.

Najviše šuma ima u % ličko-krbavska županija (40%), a najmanje županija srijemska, tek 20% od cijele površine.

U ličko-krbavskoj županiji otpada na jednog žitelja 2 kat. jutra šume, a u srijemskoj i varaždinskoj pol jutra.

Šume nam prirašćuju oko 2 m³ po jutru, što čini na 2,5 milij. jutara oko 5 mil. m³ drva. Neka je to drvo vrijedno oko 10 kruna po kubiku, onda nam godišnji prihod šuma u Hrvatskoj iznaša 50 mil. kruna.

Tko je vlastnik tih šuma i tko ih uživa? Prema vlasnicima razdjeljene su šume tako, da

1 četvrtinu svih šuma imade država,

1 " " " imaju krajiške imov. općine,

1 " " " privatnici,

15 % zemlj. zajednice

a ostatak gradovi i sela, biskupi, samostani i razna društva.

A tko uživa te šume?

U prvom redu narod, za čiju podmirbu na drvu služe poglavito šume imovnih općina i zemljištnih zajednica a u u drugu ruku država, koja uživa prihod iz državnih šuma.

Naš narod je upućen u svom gospodarstvu mnogo na šume. Šume mu daju nnžno drvo za kuhanje i grijanje, iz njih dobiva potrebnu gradu za gradnju kuća i gospodarskih zgrada, iz njih vadi drvo za pokućstvo, za bačvarske i kolarske potrebe iz njih mu drvo za ograde, za vinogradsko kolje, u kratko rečeno, u gospodarstvu se ne možemo ni maknuti bez drva. Počamši od šibice za pravljenje vatre, te za sve druge potrebe, nužno nam je drvo. Država kao takova treba drva za gradnju brodova, za gradnju željeznica i mostova, za rudokope, za telegrafske i telefonske stupove.

To je uporaba drva za one predmete, u kojima mi drvo vidimo. No mnogo se drva troši za proizvodnju takovih tvari, u kojima mi više drvo ne vidimo, t. j. u kojima drvo ne dolazi više u svom prvotnom obliku.

Eto vam papira, za kojeg se jako puno drva troši; nadalje iz drva dobivamo drveni ocat, drveni alkohol katran, smolu i terpentin, tanin za učinjanje kože, pravimo iz njega barut, odjeću, pa i posebnu vrst svile.

No šume nam osim drva daju i drugih nuzgrednih užitaka. Šumsko drveće rodi sjemenom. To sjeme služi za hranu ljudima i životinjama (kesten, žir, bukvica, divlje voće). Za hranu svinja je 100 l žira vrijedno kao 40 l

raži, a 100 l bukvice kao 30 l raži. Iz bukvice pravimo dosta dobro ulje, koje nam je u ovo ratno vrijeme tako potrebno.

U šumama nam pase marva, svinje imaju u njima dobar rov, a listincem se umnogim krajevima podastire marvi i time pravi vrlo dobar gnoj. Eto, tako sam vam u kratko prediočio, kakovu nam direktnu korist šume daju.

No od šuma imademo mi i druge koristi.

Šume na kamenitom tlu čuvaju ono malo zemlje, što je na kamenu, da je kiša i vjetar ne odnese, da ne ostane golo neplodno tlo, kakovog danas na žalost imamo mnogo hiljada jutara po Lici i Primorju, a gdje su prije bile lijepo šume. Šume na brijegovima sustavljaju vodu od naglih kiša, da se ista niz njih ne spusti velikom brzinom u plodne dolove i ove ne potopi. Šume nam svojom vlagom čuvaju i hrane nužna vrela, a mnogi ljudi idu u šume, koje su izvor čistog i zdravog zraka, tražiti okrijepe u poremećenom zdravlju.

U šumama se uvijek radi, a naročito preko zime. Na hiljade ljudi nade u njima zaslužbe baš u doba zimsko, kada druge zarade nema. Koliko pak ljudi radi na velikim pilanama i tvornicama destilacije drva, koje zajedno reprezentiraju najveći postotak naše industrije.

Mi nešto drva iz naših šuma prodajemo izvan naše domovine (godišnje za 15—20 milijuna kruna). Iz tog novca gradimo ceste i željeznice, gradimo crkve, škole a mnogo je naše siromašne djece iškolano stipendijama imovnih općina i krajiške investicionalne zaklade, dakle sa šumskim novcem.

Mi nešto drva prodajemo i izvan naše države. Za to drvo dobijamo iz tih drugih zemalja robu, koju mi ovdje nemožemo uzgojiti, n. pr. pamuk, rižu, kavu, ili nemamo tvornica, da ih napravimo. Eto, tako mi za drvo iz šuma i za rogato blago, koje prodajemo, a inače i nemamo što na veliko prodavati, dobivamo onu robu, koja nam je u gospodarstvu nužna, a mi je nemamo. Mi moramo nešto drva prodati, jer se kaže, tko ne prodaje, ne može ni kupiti, a čim više mi tog drva možemo prodati, tim više možemo od drugih država kupiti njihove robe.

Eto kada mi to sve znademo, nije li onda dužnost sviju nas, da poradimo oko toga, da se te naše šume štede, da se ne sjeku uzaman. A što naši ljudi rade iz šuma? Još danas gledaju mnogi ljudi u šume, kao opće, svačije dobro no htjeli bi pojedinci, da iz tog općeg dobra baš oni najveću korist imadu. Pojedincu nije dosta, što iz šume dobiva badava ili uz sniženu cijenu nešto drva, on si ne će drvo, koje mu povrh toga treba kupiti, nego ga krade u šumi, a u većini slučajevima krade drvo ne za svoju potrebu, nego ga prodaje drugomu i to uz bescijenu. Iz te zaslужbe polovicu popije jer misli, lagano sam je zaslужio, nisam za taj novac ni orao ni kopao, mogu nešto lahko i potrošiti. No dok je on u bio šumi, nije kod kuće radio, pa tako prečesto vidimo, da baš ovakovi ljudi stanu zanemarivati svoju kuću i počnu u svomu gospodarstvu propadati. Za šumski kvar prijavi ga lugar k oblasti, tamo bude suden na odštetu, koju on odmah ne plati, nego mu se ta svota piše kao šumski dug na njegov posjed. Često je taj dug tako velik, da prekoračuje i vrijednost njegovog posjeda, pa se dogodi, da se cijeli posjedi moraju za šumski dug prodati. Još je žalosnije da kod zadruge ovakove šumske dugove, koje je otac ili djed napravio, tek sin ili unuk mora platiti Ne mora li se ovaj s nepoštovanjem sjećati svojih starijih, koji su mu baš nepotrebne i teške terete na posjedu ostavili.

Znadem, da mi mnogi od vas hoće kazati, ej gospodine, i ja sam pravio šumsku štetu, no ne da prodajem drvo, nego za svoju vlastitu potrebu, a pravio sam štetu za to, jer ne dobivam iz zajedničkih ili imovinskih šuma onoliko, koliko u kući drva trebam. I vama će odgovoriti. Gdje i koliko zajedničkih šuma imadu stranci, naseljenici, pa opet se ni jedan od njih nije smrznuo ili od gladi umro, jer nije imao drva da peć naloži ili ručak skuha. Oni si kupe potrebno drvo i to redovno ono, koje su naši ljudi na drvosjeku ostavili kao odviše sitno ili kao teško cjepivo. Oni režu sitno granje u kratke komade i vežu to drvo u svežnjiče i tim se griju. Gledao sam na nekim mjestima, kako ti naseljenici kupuju panjeve, njih vade iz zemlje i tako si ogrijev pripremaju. Naši ljudi im se na tom drvu rugaju.

Naš čovjek će rijetko kada manjak na drvu, u koliko

ga od imovne općine ili zajednice dovoljno ne dobije, kupiti, nego ide u šumu i pravi kvar. Pa i kod tog rđavog posla većina ne pazi, da posječe suho i grbavo drvo, kojega nije toliko šteta, nego baš bira što ravnija stabla, koja su za grđu sposobna, a on ga za ogrijev upotrebi, jer se laglje cijepa.

Naši ljudi u opće puno drva troše. Još uvijek ih veliki dio kuha na otvorenim ognjištima, mjesto na štednjacima. Još uvijek imadu velike, loše gradjene peći, a rijetko koji imade dvostrukе zimske prozore. Ovakav mali prozorčić stajao bi ga jedanput za niz godina možda 4—5 kruna, a on zato, jer ga nema, potroši svake godine za 20—30 kruna drva više. Nije mu kuća iz nutra ni iz vana nabacana, pa mu je teško sobu ugrijati, a naučni su naši ljudi tako ložiti, da mu se u sobu od vrućine ni unići ne može. Vrućina je unutra tolika, da su mu djeca, koja su ljeti crvena kao jabuka, preko zime blijeda i žuta.

Naši ljudi ni danas ne čuvaju svoju marvu, da im ne zalazi u šumske branjevine gde mladim šnmskim nasadima pravi veliku štetu. Pače, mnogi je unutra natjeraju.

A šta da kažem o onima, koji iz kažnjive nepažnje ili iz zlobe prouzrokuju šumske požare, koji često velike površine šuma unište, kao što se to dosta često dogada u našim četinjavim šumama po Lici.

Eto ljudi, predočio sam vam vrijednost naših šuma, a naveo sam vam i razloge, zašto naši ljudi previše drva troše. Treba da vi, koji ste u ovom ratu više svijeta prošli i vidili i koji evo ovde u Zagrebu imate priliku, da nešto čujete i naučite, kad dodete kući, riječju i dobrim primjerom prednjačite drugima u razumjevanju za gospodarstvo, a naročito za naše šume.

U prvom redu morate si kuće popraviti, a ako su iz drva, izvana i iz nutra nabacati, da vam vjetar na sve strane unutra ne piri; morate nabaviti dvostrukе prozore i štednjake, pa ćeete mnogo manje drva trebati. A ako samo malo računate, odmah ćeete opaziti, da je to puno jeftinije, nego uz šumsku štetu drvo nabavljati. Treba drvo, koje iz šume dovezete, što prije izcijepati i na suhom mjestu složiti, jer je onda njegova goriva snaga veća, nego od mokroga drva.

Treba se jednōm za uvijek okaniti paše po šumskim branjevinama, jer je to u interesu cijelog sela. Pojedinci oštećuju branjevine, a cijelo selo mora nekoliko godina dulje čekati, da se branjevina za pašu otvorí.

Na još jednu manu našeg naroda moram vas upozoriti, a to je, da mnogi ljudi smatraju lugara, a često i šumara svojim neprijateljem. Prvoga, jer ih prijavljuje za počinjeni kvar, a potonjeg, jer im, kako oni misle, ne daje dovoljno drva.

Ja mislim, da će vas o tom sudu razuvjeriti, ako vam kažem, da je lugar javni službenik, koji svoju službu mora savjesno ispunjavati, ako neće da je izgubi. On je položio zakletvu, da će povjerenou mu narodno dobro čuvati, i svakoga bez razlike za kvar prijaviti. Tešku službu imade lugar, jer čuva danju i noću veliki imetak, mogli bi reći otvorenu blagajnu, u koju svatko smije ulaziti, a ništa iz nje ne smije manjkati.

Isto tako nije umjesna tužba na šumare, da ne dadu onoliko drva, koliko narod misli da treba. Šuma je glavnica, od koje mi smijemo samo kamate, t. j. godišnji prirast trošiti. Taj godišnji prirast je za svaku šumu točno izračunan, pa vam šumar ne smije više drva iz nje dati, nego što šuma godišnje priraste. Zapamtite ljudi, nisu te šume naša svojina, svojina današnje generacije; domovine su one glavnica, koju glavnici mi samo uživati smijemo, ali potrošiti ne smijemo.

Ja držim, da mi našim šumarima i lugarima moramo biti u veliko zahvalni, što su nam naše šume uzčuvali. Da oni nisu shvatili svoju službu kako treba, bilo bi danas u Hrvatskoj malo šuma, narod bi ih već odavno posjekao, jer on nikada ne pita, što će biti sutra, njemu je glavno, da danas imade obilato. Ovako mi danas hvala bogu imademo dosta i to vrijednih šuma, pa uz štednju i valjano gospodarstvo imat ćemo i mi dosta drva, a ostat će ih i zemlji nešto za prodaju, a taj će nam novac poslije rata biti vrlo nuždan, da od stranih država nabavimo robu, koje danas nemamo.

S tim završujem ovo moje predavanje, uz želju, da vam isto dade pobude, da razmišljate o vrijednosti naših šuma, i o načinu, kako bi u vašem gospodarstvu što manje drva trošili, jer će to biti vama i domovini na korist.

Osobne vijesti.

Imenovanja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je šumarske pristave: Mihovila Pećinu i Petra Marijana kotarskim šumarijama u X. čin. razredu sa sustavnim berivima kod otočke imovne općine. (Nar. Nov. od 21. XII. 1916)

Upravitelj Šuma prвostolnog kaptola zagrebačkog, nadšumar Iavan Matolnik, imenovan je šumarnikom.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je šumarnika i gospodarstvenog ureda: Gediona Ogrizovića nadšumarnikom u VII. činovnom razredu sa sustavnim berivima kod I banske imovne općine. (Nar. Nov. od 29. I. 1917).

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je privremenog kr. šumarskog vježbenika Maksu Fischera privremenim šumarskim vježbenikom kod gradiške imovne općine.

† **Ladislav Adamek.** Dne 10. siječnja o. g. umro je u Otočcu nadšumar otočke imovne općine Ladislav Adamek u 53 godini života. Rodio se u Brusanim, gdje mu je otac bio državni šumar. Godine 1887 svršio je šumarsko učilište u Križevcima, a službovao je kao šumarski činovnik u Otočcu, Zavalju, Krasnu i opet u Otočcu kao upravitelj šumarije, u kom je svojstvu tako rano preminuo. Pokojnik je bio među kolegama šumarima i znancima vrlo obljudljen, jer su ga, uz veselu čud, resile sve vrline dobrog činovnika i druga. Ostavio je suprugu i dvoje neopskrbljene djece. Sahranjen je dne 11. siječnja o. g. Nad grobom je izrekao dirljivo slovo nadšumar Josip Biondić.

† **Petar Puljević-Nikolić.** Dne 28. siječnja o. g. umro je u Krapini Petar Puljević-Nikolić, kr. šumarski nadzornik i pučko ustaški nadporučnik. Pokojnik je odmah na početku rata bio na bojištu u Srbiji, gde se je nahladio i zadobio klicu bolesti. Zadnjih 14 mjeseci bio je u Krapini, gde je imao nazor nad rudokopom, a tu mu se zbog ponovne jake nahlade bolest pogoršala, te joj podlegao. Bio je uzoran činovnik i dobar stručnjak. Ostavio je suprugu i petero neopskrbljene djece. Slava mu!

† **Makso Matičević.** Dne 30. siječnja o. g. umro je Makso Matičević nadšumar petrovaradinske imovne općine. Pokojnik je tek pred nekoliko dana došao u Zagreb na liječenje i tu ga u ranoj dobi od 45 godina snašla smrt. U njem gubi petrovaradinska imovna općina marna činovnika, a činovnici iste dobra druga. Slava mu!

Svaštice.

Hitac sa jedne od najvećih trgovачkih topnjača može još u udaljenosti od 3 kilometra probiti 60 cm debelu oklopnu ploču, a na udaljenosti od 10 kilometra takovu, koja je debela 35 cm. Snaga kojom udari hitac, tako je velika, da je jednak učinku sukoba, da se može usporediti sukobu vlaka od četiri lokomotive uz 10 željezničkih vagona i brzinom od 90 kilometara u jednom satu.

Godina
XXIII.

Lugari članovi hrvatsko-slavonskoga šumarskoga
društva dobivaju „Vjestnik“ badava. — Članarina
iznosi 2 K na godinu. Upisnina 1 K.

Prilog
br. 3. i 4.
Šum. II-ta
1917.

Pašnjaci zemljjišnih zajednica hrvatskog Primorja.

Napisao: Ivan Tadej, lugar.

Tečajem nekoliko godina bilo je u Lugarskom Vjesniku napisano nekoliko poučnih članaka o pašnjacima z. z., a ja bi ovim člankom htio prikazati prilike pašnjaka naših primorskih krajeva. Mi Primorci ne živimo u plodnim krajevima, gde imade lijepih polja, nego u golemom kršu, rekao bi u kamenitoj pustinji, koja je jedva prikladna, da se u maku svrhu upotrijebi. Primorci su u bivšem povincijalu prije segregacije dobivali od državnog šumskog erara, kao državne gospoštije, redovito svake godine drva, potrebna im prema mjesnim prilikama tako, da su oni bliže mora, s obzirom na blaže podneblje, dobivali manje, a oni u bregovitim krajevima, gde vlada veća studen, više drva. Uporaba paše je bila jednostavnija. Napasao je svaki svoje blago gde je htio i gde je trava bila tako, da su neki

pasli u području svoje upravne općine, a neki i u susjednim općinama, dapače su pastiri ovaca pasli svoje stado i u susjednim kotarima. Državna je šumska uprava stavljala samo po koju sjećinu i to u visokoj šumi pod zabranu paše, dočim u ovim kraškim predjelima nije bila paša uopće nigde zabranjivana. Zato su ovi krški krajevi radi tog dugo-godišnjeg pašarenja, kao i radi vadenja panjeva i korjenja od ono malo grmlja po besposlenim pastirima, u svrhu loženja, pa i radi elementarnih nepogoda tako uništeni, da je bezuvjetno nužno bilo da se pošume, jer je pošumljenje jedino kadro, da ovaj kraš popravi.

I zaista je nakon segregacije nastalo novo doba za ove krajeve. Svaki šumski kotar je dobio svog šumarskog strukovnjaka, a oni puni volje za rad uveli su odmah zabranu paše u svim šumskim sjećinama. Na nekojim kraškim površinama počelo se pošumljenjem crnim borom, a tim se dobar dio bivših općinskih pašnjaka izlučio od pašnjачke površine. Naravno je, da se je odmah osjetila neka nestaćica paše. Posljedica toga je bila, da se u prvom redu moralo rasprodati jedan dio ovaca, koje su ljeti pasle u visokoj šumi. Pastiri su svoja manja stada pasli po ostalim pašnjacima, no često su zalazili i u zabranjeno mjesto. Radi toga morali su svake godine plaćati dosta znatne šumske štete, dok konačno nisu bili prisiljeni, da prodaju svoje ovce i prestanu pasti u stadima.

Na zabranjenim djelovima pašnjaka počela je šuma lijepto napredovati, jer su pašnjaci zajedno sa šumom bili podjeljeni u lugarske srezove, a lugari su te branjevine ne samo od paše, nego i od sječe čuvali. Prije nisko grmlje po tim površinama, odgrizavano godine i godine od blaga, počelo je tjerati divne mladice, koje su se kašnje pretvorile u vitka stabalca, a niklo je i drugo grmlje i drveće. Pašnjaci, čije je grmlje, u koliko ga je bilo, izgledalo kao stogovi sijena, pretvorili se tečajem dvadeset godišnje zabrane u lijepu mladu, gotovo neprohodnu šikaru. Dakle sa strane šumarstva, a tim i općeg narodnog gospodarstva vrlo lijep uspjeh.

Držeći pred očima važnost ovih šuma za omogućenje provadanja poljskog gospodarstva, namiče mi se i nehotice pitanje, jeli se to pošumljenje provaja baš svagde u potpu-

nom skladu sa nužnim obzirom na održanje poljskog gospodarstva, naposeb stočarstva. Kako sam već prije spomenuo, zabrane se svake godine sve više šire, tako, da je opstanak paše mnogo ograničen, dapače držim, da je u području pojedinih z. z. previše ograničen. Što se tiče paše i pašnjaka, tih imade u ovom kraju najviše z. z. Hreljin-Ružić selo. Prem je ova z. z. pošumila crnim borom prostrane površine i stavila pod zabranu nekoja nepošumljena mjesta, imade ona još dosta prostranih boljih i lošijih pašnjačkih površina, gde si pravoužitnici iste mogu svoje blago pasti. No držim, da će se i kod ove zemljišne zajednice kod daljnog pošumljenja morati ozbiljno računati, da se poljsko gospodarstvo previše ne stegne. Ovaj je narod dosta siromašan, ne ima dobrih livada, da bi mogao svoje blago na njima hraniti ljeti i zimi, nego je svatko prisiljen, da ljeti pase blago kojekuda, a tek za zimu da mu spravi nešto sjena iz svog posjeda. Misli se, da bi se dalnje pošumljenje provadalo, kada se pojedine šumice nakon nekoliko godišnje zabrane za slobodnu pašu otvore. Držim, da će od paše u tim šumicama biti slaba korist, pošto su mnoge tako dobro obraštene i sklopljene, da će tamo biti vrlo mala ili nikakova paša.

U ovom je kraju z. z. Benkovac jedna od onih, koje imaju najmanje pašnjaka. Ista z. z. ima vrlo lijepu šumu sa dosta znatnim godišnjim prirastom tako, da je svaki ovlaštenik dobio u ime ogrijevne kompetencije za 1915. godinu 22 prostorna metra, a za 1916. godinu 25 prostornih metara drva. Prigodom segregacije dobila je gore pomenuta z. z. jednu česticu u ime paševinske pripadnosti, koja česta je bila djelomično obraštena, a mjestimično neobraštena. Prije kojih deset godina pošumljena je i na toj čestici sva čistina tako, da sada ovlaštenici z. z. Benkovac nemaju ni jednog pašnjaka, pa su siromašniji prisiljeni, da zalaze u područje drugih z. z. i koje kuda po zabranama, a kada drugčije nije i na ono malo svojih livada, čiji bi im urod dobro došao za bolju prehranu marve u zimi. Kako rekoh prije, ovo je siromašan kraj naše domovine, gde imade malo gospodara, koji bi i manje blaga mogli ljeti i zimi na svom posjedu hraniti, a da barem ljeti ne pasu marvu na općinskim pašnjasima. Zato je neoplodno nužno, da se kod budućih pošumljenja uzmu što više u obzir i poljsko-gespo-

darske potrebe pučanstva, da se u teškim godinama, kojima idemo u susret bar donekle narod obezbijedi. Mi ćemo mu odgojiti drvo, a ne ćemo ga posve prikratiti ni na paši, jedno mu i drugo treba, a tek oboje mu daje temeljne uvjete za opstanak.

Bijeli bor (*Pinus sylvestris*) kao šumsko drvo.

Držimo, da se kod nas u Hrvatskoj razne šumske čistine nisu sa nijednom vrstom drveća više pošumljivale (izuzev čistine Kraša), nego sa bijelim borom. On je drvo, s kojim polučimo kod pošumljenja svagde dobre rezultate. Uspjeva na mršavom i plodnom, na suhom i vlažnom tlu, po nizinama i brdinama, na sjevernoj i južnoj strani brijega, pa smo stalni, da se u pogledu njegovog zahtjeva na stojbinu ne ćemo nigde prevariti. Bijeli bor imade još dobro svojstvo, da u mladosti brzo raste, a radi toga ga svatko rado ima, jer je svakomu ugodno, kada što prije vidi lijepе rezultate svoga rada. Baš radi ovog potonjeg svojstva upotrebljavao se bor ne rijetko i za popunjivanje puteva i manjih čistina u sječinama raznih vrsti drveća. Osim toga je bor potpuno otporan protiv kasnih proljetnih mrazova.

Jamačno je malo lugara u Hrvatskoj, koji u svom srežu nisu sadili bor ali ih vjerojatno imade i vrlo malo koji u svom srežu imadu lijepе odraslike borove sastojine, osim možda gde i gde na mršavom pjeskovitom ili kamenitom tlu. Bor spada naime u one vrsti drveća, koja uz dobra svojstva imadu i dosta loših svojstava, a ta su, da imade krhko drvo, da za svoje uspjevanje traži potpuno svjetlo, da medu zareznicima i gljivama imade mnogo neprijatelja, da se u njegovim mlađim sastojinama lahko porodi i brzo širi šumski požar, a njegova starija stabla malogde imadu lijep oblik deblovine, jer se rado rašljaju, a i uzrast im nije uspravan.

Čiste borove sastojine uzgajamo gotovo izključivo sadnjom biljka, a vrlo rijetko sjetvom sjemena ili cijelih češera. U opće je to vrst drveća, kojoj više nego ikojoj drugoj vrsti odgovara čista sječa i umjetno pomladjenje. Mlade borove sastojine rastu brzo, a tekući im prirast u visinu kulminira imedu 20. i 30. godine njihove starosti. Stabalca u toj dobi

imadu dosta dobar oblik, no pošto im je drvo krhko, dogada se često, naročito ako sastojine nismo dosta rano predivali, da u dobi letvenjaka stradaju od pritiska snijega, a ne rijetko i od jakog vjetra, naročito, ako su grane zaledene. Stabla budu polomljena i to pojedince ili još češće u cijelim hrpama. Takova stabla moramo odmah u rano proljeće radi opasnosti od zareznika iz sastojine odstraniti, a tim nastaju praznine u zaostaloj sastojini. Pošto se takovi kalamiteti češće dogadaju, dobijemo napokon sastojinu sa mnogo praznina.

Uslijed toga što obični bor zahtjeva za svoje uspjevanje mnogo svjetla, te ne podnaša zasjene ni sa strane, a kamo li od zgora, započimlje vrlo rano, već oko 30. godine starosti, progajivanje borovih sastojina od same prirode. Mnogo se stabalca, ako ih proredom ne izvadimo osuše, mi dobijemo prerijetku sastojinu, koja propušta mnogo svjetla na tlo, koje uslijed toga omršavljuje.

Radi ovih loših svojstava napušten je obični bor posve kod pošumljenja Kraša, a starije progajjene kraške sastojine moralо se radi zaštite tla podsaditi sa drugom kojom vrstу drveća, ponajčešće sa jelom.

Za popunjivanje puteva i manjih praznina u sječinama nije bijeli bor nipošto prikladan. Kazali smo gori, da bor traži za svoje uspjevanje potpuno svjetlo, pa ne može uspjevati tamo, gđe bude zasjenivan od susjedne višje biljke. Na ovakove poslove, za koje smo morali unapred znati, da će mu uspjeh biti nikakav ili minimalan, potrošilo se do sada u našim šumama vrlo mnogo novaca, a željeni rezultat se nije gotovo nigde polučio. Počinio bi zaista neoprostivu pogrešku, a veliku štetu svom poslodavcu svatko, tko bi i u buduće izvadao ovakove skupocjene eksperimente. Borove biljke sadene po putevima ili malim čistinicama imaju nekoliko godina dovoljno svjetla, pa u to doba i lijepo napreduju, dok ih okolišna sastojina ne počne zasjenivati. Od to doba te biljke kržljave i tek životare, dok za nekoliko godina posve ne uginu. U tom razdoblju naći ćemo često pod korom ovakovih stabalca po kojeg podkornjaka, koji proces umiranja biljke posješuje.

Mnoge ovakove borove biljke mogao bi srezni lugar od očite propasti spasiti, kada bi ih češće oslobođio zasjene

susjednog stabla. Držimo, da naši lugari nebi smjeli biti obični čuvari srezova, kao što su danas, jer čuvat može biti svaki nadničar, koji pisati znade, a bez ikakvog stručnog znanja, nego bi lugari morali biti vrlo dobro upućeni i u njegu mlađih sastojina, kakovih danas u Hrvatskoj sve više imademo. Mi si lugara u mlađim šumama ne možemo ni zamisliti bez oštре sjekirice, s kojom on (a u koliko treba i radnici pod njegovim nadzorom) biljke, koje hoćemo uzgojiti, češće oslobada od susjednog drveća, koje ih u uzrastu spriječavaju. A koliko naših lugara to danas čine i dali im se poduka i prilika za taj posao daje?

Dr. Petračić.

Životinje u ratu.*

Mnogo se puta događa, da se ratnicima osobito onima, koji stoje kao straže na usamljenima mjestima, pridruže same životinje, kojima ratnici ukazuju ljubav i pažnju.

Životinje se često puta sprijatelje tako sa čovjekom, da voljno dijele s njim njegovu sudbinu, pa ma kako ona tužna i teška bila. — Dešava se mnogo slučajeva, da se sova, zamorče, pa i parcov prljube i sprijatelje sa vojnicima i s njima stalno borave. — Kada neprijatelj stade puštat otrovne plinove, koji često donašaju smrt živućem stvorenju do koga dopru, tada mnoge životinje uginu već pri samome naslućivanju opasnosti.

Jedan poručnik pripovijeda, kako otrovni plinovi uništiju drveće i sve bilje do koga dopru.

Lišće se u trenutku sasuši, a trava se sprži.

Mnoge životinje izdrže navale otrovnim plinovima (to su fosforne i klorove pare) dosta dobro i prežive i t. d. — Poljske kokoši, koje dodju u otrovni plin ostaju iza prelaza navale žive i zdrave i to mlado i staro. — Tako isto zecevi pa i kunići, kao i psi preture taku opasnost dosta lako. — Zamorče i kunići osjete prvi opasnost, koja im se sprema, te već nekoliko minuta prije nego što će otrovni oblak plina doći, trče i skaču razdraženo onamo — ovamo, dok

* Prema članku: „Die Tierwelt und der Weltkrieg“ u broju 7/1917. O. F. u. I. Z.

naposljetu glavu zavuku u koji tamni kut. — Isto tako osjeti opasnost i mačke, te žalosno mauču.

Jedna stara mačka očekujući takovu opasnost, odnese svojih šestero jošte slijepih mačića u krajni kut streljačkoga jarka, zamota i pokrije ih tamo sa drvenim strugotinama i ostade kod njih, dok navala plinova nije prošla, te je nadose polu-mrtvu.

Kad se ma i najmanji miris klornoga plina osjeti, počnu psi zavijati, a za vrijeme napadaja drže sve životinje oči zaklopljene, jer klorovi plin jako peče oči, sam pak napadaj plinova izdrže osobito kerovi u polusnu. — Štakori i miševi umrte se za vrijeme napadaja, a prije toga bježe svi iz svojih rupa i tada ne poznaju nikakova straha pred čovjekom. — Sove za navale počinju kreštati i puštene na slobodu polete smjerom vjetra pred plinskim oblakom i tako ga izbjegnu.

Konje otrovni plin opija i tako skapavaju, ako ih se kod napada ispregne begaju na prvi brežuljak.

Kad osjetete da će doći napadaj postaju nemirni, frču na nos, pa ih se ni kojom silom ne može pognati naprijed. Iza streljačkih jaraka postaju kokoši i guske prije napadaja strašno uzrujani, te se prije navale počnu derati, dok se ne zavuku u kakav kut. — Za navale plinom poskapaju većinom starije guske i kokoši, dok mlade obično navalu prežive.

Kod navale plinovima u šumi postaje bilje crno, šumski kukci, muhe, mravi i gusjenice skapaju, čak su iza navale plinom našli i ježa mrtvog.

Najbolje plinu odoljeva vrabac. — Za navale skupe se plašljivo u gomilu, no čim navala prođe zaborave na sve; postaju kao i prije brbljavi i bezobrazni.

Vojnici pripovjedaju veoma interesantnih stvari o ponasanju životinja spram čovjeka u ratu. Tako priča neki časnik o ptici govedarki. — Ona je načinila svoje gnijezdo između dasaka, kojima je bio opločen streljački jarak. — Tu je govedarka izlegla četvero mladih i priučila se na vojnike i časnike, koji su tuda dolazili, da je bez bojazni okolo ljetjela i tražila hrane ze svoje mlade. — Šta više, nije se poplašila ni fotografskog aparata, koji je bio namješten baš uz gnijezdo. — Neki drugi časnik pripovijeda, kako je mačka jednoga vojnika vjerno slijedila do smrti. — Taj

je vojnik spasio mačku sa troje mačića iz jedne ruševine i hranio ih. — Mačka je tako odana bila vojniku, da ga je redovno pratila u strijeljački jarak. — Kad je vojnik u grabi vršio službu sa puškom, legla bi mu mačka na leđa i drijemala, dok jednom neprijateljsko zrno nije pogodilo vojnika, a s njime i njegovu vjernu mačku.

Jedan časnik priča jednu interesantnu pričicu o jednometru, koji je bio vjeran ratni drug. — Pas je pripadao jednom zapovjedniku pukovnije i bio je strašan neprijatelj Rusa. — Kada su naši vojnici zarobili Rusa, tada su morali kera odstraniti, jer je svakoga Rusa silno napadao i htio gristi. — U boj je išao veselo uz svoga gospodara i dolazio u prednju bojnu liniju, te se pred napadaj na neprijatelja nije ni micao. — Kada je napadaj počeo, skočio je kao bijesan i navalio na neprijatelja. — Četrnaest takovih navalja je izvršio i bio nekoliko puta ranjen, dok ga pred Jaroslavom nije rusko tane ubilo.

I za jednu rodu pričaju, da se je pridružili i ostala vjeran drug vojnicima. Kod jedne ruske navale na jednu oranicu bila je roda ranjena i iz sažaljenja uzeše je naši časnici k sebi. — Odnesoše tako ranjenu rodu k pukovnijskom liječniku, koji ju je liječio kao i ostale ranjenike i naposlijetku joj izliječio ranjenu nogu, tako da je mogla ići. Letjeti nije mogla, jer joj je oštećen bio jedan leteći mišić.

Roda se je brzo naučila na vojnički okoliš i služila je za zabavu svim trupama koje su tuda prolazile.

P. Horvat.

Različite vijesti.

† **Matija Tomić.** U Krivaju umro je nadlugar gradiške imovne općine Matija Tomić. Pokojnik služio je cijelo vrijeme svoga službovanja na srežu Lubardenik kraj svog rodnog mjesta, a ta činjenica mu daje svjedočbu marna službenika. Ostavlja udovu sa više neopskrbljene djece. Slava mu!

† **Nikola Rukavina.** Dne 30. siječnja 1917. preminuo je nakon dulje i teške bolesti u riječkoj bolnici Nikola Rukavina kr. drž. nadlugar u 55. godini života.

Službovao je kroz dulji niz godina kod kr. drž šumarije Otočke kao srezni lugar. Pokojnik je bio vrstan i uzoran šumarski namještenik, među narodom nazvan Nikica, vrlo poštivan, dočim među

službenim drugovima vrlo obljudjen, pošto su ga uz veselu narav resile sve vrline marljivog službenika i dobrog druga. Ostavio je suprugu sa 5. neopskrbljene djece, dočim mu je sin Joso, lugarski zamjenik, kao narednik na polju slave za kralja i dom pao, a drugi sin i sada se proti neprijatelju borи.

Čestiti i pošteni naš Nikica, odselio si se iz sredine svojih drugova u bolji svjet, al' će Ti ostati trajna uspomena među nama. Šlava mu! Šumarski podčinovnici otočke drž. šumarije

S e k i s, nadlugar.

† **Franjo Sabolović.** Dne 11. ožujka t. g. umro je nadlugar imovne općine gjurgjevačke Franjo Sabolović u Rijeku kod Koprivnice u starosti od 64 godine. Pokojnik je bio marljiv i valjan lugar i nije se nimalo štedio u izvršivanju svojih dužnosti. Njegov je srez bio uvijek u najboljem redu. Umro je naglo od upale pluća. Pokoj mu duši!

F.

† **Janko Nenadić** kr. drž. lugar kod kr. šumarskog ureda na Sušaku umro je dne 26. ožujka o. g. i na trsatskom groblju sahranjen. U pokojniku gubi svoga brata prof. dr. Đuro Nenadić. Bila mu lakha crna zemlja.

Žir kao hrana ljudi. Posebnim postupkom kao i odgovarajućom priredbom može se žir učiniti valjanom hranom i za ljudе. Tim smo dobili vrijedni i jeftini dopunjak za našu prehranu u vrijeme rata, a jamačno i za poslije rata. Trpki okus žira potječe od trijeslovina, koje se ali iz žira mogu otstraniti, jer su u vodi topive tako, da je iz žira pripravljena juha, kava, pogače itd. bez trpkog okusa. Zdrav se žir moći 12 sati u slanoj vodi, onda se kuha $1\frac{1}{2}$ sata, oljupi se, opere i u 4—5 pločica razreže. Ove sé pločice mogu onda na razne načine za jelo upotrebljavati, a nadoknaduju nam ne samo brašno, nego čine često pridodatak maslaca ili masti k jelu suvišnim. Potankosti o pripremi raznih jela iz žira vidi iz „Kochrezepten“, koji se mogu naručiti iz knjižare Karl Wolf u Kusel-a, a 10 primjeraka stoji 50 pfeniga.

Sabiranje korijenja bujadi u svrhu svinjskog krmiva. Kr. zem. vlada razaslala je na kr. kot. oblasti okružnicu, u kojoj poziva pučunstvo, da zalije krumpira i kukuruze upotrebljuje za prehranu ljudi, jer za prehranu svinja može služiti korijen bujadi. Korijen bujadi leži 20—25 cm. u zemlji vodoravno i dosegne do 4 metra dubljine i po prilici $1\frac{1}{2}$ cm debljine, crnkaste je boje i neznačno razgranjen, pa se lahko vadi i očisti od zemљe. Za sabiranje korijena potrebne su 2 osobe, jedna za kopanje, a druga (i dijete) za vadenje korijena. Kad bujad prolista, izgubi korijen od hranivosti, zato treba korijen sabirati u jesen ili rano u proljeće, čim snijeg okopni, najdulje u travnju. Korijenje se opere, na zraku osuši i spremi u načkitoj zračnoj prostoriji. Hrani se u malim količinama, a odraslim svinjama se može dati i do 2 kg. na obrok. Kraj visoke hranivosti korijena svinje izvrsno uspijevaju. Pretičak sabranog korijena može se prepustiti vojnoj upravi, koja preuzimlje sve sabrane količine zdra-

vog korijena očišćenog i osušenog uz cijenu od 15 kruna po metričkoj centi postavno na kolodvoru.

Cijene krznu. Velike trgovine krznom plaćale su ove zime slijedeće cijene i to: Gorska lisica 36—40 K, nizinska 16—32 K, tvor 12—14 K, kuna zlatica (prama boji) 45—65 K, divlja mačka 8—10 K, domaća mačka, crna 3 50 K, siva i pjegava 1·20—2 K, jazavac 5—6 K, krtica, čista, žute kože 0·40—0·50 K, crne kože 0·20—0·25 K, domaći kunić 0·60—0·70 K, divlji 0·30—0·35 K, srna, zimska 2·75—3 K, ljetna 5 K, vjeverica sa repom 0·40 K.

Cijene se razumijevaju za prvo vrsnu čistu, izraslu, dobro susetu zimsku robu. Oštećene, t. j. jakim hicem ili u željezu, nadalje moljcima pokvarene kože posebno se plaćaju.

Hrana peradi. Kukuruza je dobra hrana za debljanje živadi, ali ne djeluje povoljno na produkciju jaja, jer u kukuruzi nema dovoljno tvari, koje služe za proizvodnju bjelančevine i ljudine jaja. Prema tome, ako zimi hranimo živad kukuruzom, ne možemo imati u proljeću ni rano ni dovoljno jaja. Najbolja hrana za živad radi nošenja jaja je zob, onda raž i pšenica. Od zobi je živad mršava.

Sakal ubijen u okolini Gline? Iz stručnih smo krugova čuli, da je ove zime u okolini glinskog ukijen šakal. Kako ova zvijerka živi u balkanskim zemljama, a kod nas već odavna nijedan primjerak ubijen nije, nastojat ćemo, da kožu dobijemo za naš šumarskoločni muzej.

Nova drvna industrija. U Švicarskoj proizvada jedna tvornica pokućstva podplate i pete za cipele iz orahovog drva tako, da se ti drveni dijelovi pričvrste na kožne podplate, koji radi toga kroz niz sedmica nisu izvrgnuti trošenju. Uska površina između potplata i pete ostane od same kože. Posebnom obradbiom drvnog materijala poluci se potreban elasticitet drva, a lomljenje tih drvnih dijelova je također prepečeno. Fabrikat je jeftin, pa će jamačno naći veliku uporabu.

Zaključni račun mirovinske zaklade lugara slunjske imovne općine za g. 1916.

	U gotovom. u krunama	U obveznicama u krunama.
A) Prihod.		
1. Blagajnički ostatak iz g. 1915.	2 238·63	88.424·80
2. Prinos imovne općine	3.079·50	—
3. Temeljni prinos	46·60	—
4. Članarina 5% od plaće	426·72	—
5. Kamati od glavnice	3.362·00	—
6. Redovna globra	30·00	—
7. Uloženo na uložnicu br. 2097	—	5.280·95
Skupa	9.183·45	93.705·75

B) R a s h o d.

8. Uloženo na uložnicu br. 2097	5.200·00	—
9 Izdano za mirovine i opskrbe	3.664·44	—
Skupa	8.864·44	—

Usporediv A. sa B ostaje kon-em
godine 1916. 319·01 93 705·75
i to:

a) vinkulirano u 4% hrv. slav. zem. rasteretnica	—	40.400 00
b) vinkulirano u 4½% z. vj. zal. hrv. slav. zem. hip. banke	—	38 800·00
c) na uložnici hip. banke br. 2097	—	14.505.75
d) u gotovom u blag imov. općine	319·01	—

P r e d s j e d n i š t v o l u g a r s k e m i r o v i n s k e z a k l a d e

Zaključni račun lugarske mirovinske zaklade imovne obćine
u Otočcu za godinu 1916.

A P r i m i t c i:

	U gotovom. u krunama	U vrijednostnim. paririma. u krunama
1. Blagajnički prenos godine 1915.	4.843·72	100.629·30
2. Prinos imovne obćine u godine 1916.	15.029—	—
3. Članarina	1.967—	—
4. Redovne globe	15—	—
5. Kamati i višak za izmjenu izžrebani založnica	4.991·14	—
6. Odplata glavnice i kamata na obveznice	1.916·58	—
7. Podignuti uložci	20.000—	—
8. Povrat mirovina	282·25	—
9. Vjeresijsko rukovanje	19.150—	—
10. Vrednostni papiri i uložci	—	40.200—
Ukupno	68.194·69	140.829·30

B. I z d a t c i:

1. Mirovine i jednokratna podpora	21.640·23	—
2. Državni porez	50·37	—
3. Vjeresijsko rukovanje	19.150—	—
4. Vrednostni papiri i uložci	—	40 700—
5. Blagajnički ostatak koncem god. 1916. . . .	27 354·09	100 129·30
Ukupno	68 194·69	140.829·30

I metak koncem godine 1916. sastoji se i to

1. Gotovine	27.354,09	—
2. Obveznica	5.029,30	—
3. Vrednostnih papira	95.100,—	—
Sveukupo	127.483,39	—

Predsjedništvo mirovinske zaklade zbora službenika otočke imovne občine u Otočcu.

Predsjednik : Tajnik :
F. Althaller, nadšumarnik. I. Jerbić, nadšumar.

Kr. županijska oblast u Vukovaru.

Broj 6003 ž. o.
1917.

U Vukovaru, dne 10 ožujka 1917.

Predmet: Izpit iugarskih i lovačkih kandidata.

Oglas.

U smislu ustanova §. 2. normativne naredbe kr. zemaljske vlade odjela za unutarnje poslove od 2. ožujka 1891. broj 30551 ex 1890., u pogledu izpitih kandidata za lugarsku odnosno šumsko-tehničku pomoćnu službu, te §. 3. naredbe iste kr. zemaljske vlade od 28. studenoga 1898. broj 53.532 o obdržavanju izpitih kandidata za lovogradznu službu, imadu se molbe za pristup tim izpitima, koji će se obdržavati kod ove oblasti 4. lipnja, a lovački 6. i slijedećih dana lipnja t. g. i to svaki dan počam od 8 sati u jutro, putem nadležne kr. kotarske oblasti, odnosno u gradovima putem gradskoga poglavarstva u području kojega borave, te kod imovnih občina i kr. drž. šum. erara putem nadležnih kot. šumarija, do konca svibnja o. g. ovoj kr. županijskoj oblasti predložiti:

Vlastoručno pisane molbe imadu biti obložene:

1. Krstnim listom,
2. Svjedočbom občinskog poglavarstva o političkom i moralnom ponašanju,
3. Svjedočbom, kojom kandidat dokazuje, da je svršio sa dobrom uspjehom bar pučku školu,

4. Svjedočbom o dvogodišnjoj lugarskoj odnosno lovačkoj praksi.

Oni kandidati, koji su svršili nauke na gradjanskoj školi, na nižoj gimnaziji ili realci, odnosno sve naukovne tečaje na zemaljskoj ratarnici ili na zavodu, koji je predspomenutim školama jednak, dovoljno je, da se izkažu jednogodišnjom praksom.

Praksa se računa od dana položenja službene prisege.

Kr. podžupan:
Sedlanić, v. r.

Godina
XXIII.

Lugari članovi hrvatsko-slavonskoga šumarskoga
društva dobivaju „Vjestnik“ badava. — Članarina
iznasa 2 K na godinu. Upisnina 1 K.

Prilog
br. 5. i 6.
Šum. Ista
1917.

Skupoča i lugarska beriva.

Na stotine lugarskog osoblja u našoj miloj domovini tužno gleda i teško podnaša naša manjkavo uređena beriva i razbijanje glave brigama, kada će doći onaj čas, da će moći svaki pojedinac uzvišenim glasom reći „Sada sam tek za svoje zasluge primjerenog nagradjen!“ Ovaj čas već svaki jedva čeka, kao ozebao sunca, pošto se sa sadanjim berivima ne može živjeti, već samo jedva životariti, a sve na korist šumovlastnika. Tko da ne pomišlja kako bi se riješio ovog neugodnog stanja, koje naganja pojedinca na zdvojnost. I mi, koji smo pozvani na obranu kralja i domovine, pomišljamo i nehotice u bojnim jarcima, usprkos žvižduku ubojitih taneta, kako ćemo morati poslije rata podnati tegobu uzdržavanja, koja je mnogo težja od ratnih tegoba, jerbo će biti skupoča takova, da mi nećemo moći sa našim berivima pokrivati niti polovinu dnevnih potrošaka. Lugari su od svih stališa, pa i od najprostijeg radnika najslabije plaćom obskrbljeni. Najprostiji radnik je još u mirno

vrijeme zaradio 3 K. i hranu dnevno, a radio je samo 8—10 sati, a mi neimamo uredovnih sati, već obavljamo našu tešku i odgovornu službu danju i noću, takorekuć bādava, jerbo nas je mali postotak plaćen sa 3 K dnevno. Nu svaki se od nas u streljačkim jarcima, borioc za kralja i domovinu, tješi nadom, da će oni, koji su ostali u domovini, da njome upravljuju i ravnaja, biti uvidavni svojim boriocima i priznati nedostatke, koji su otešćavali razvoj i napredak lugarskog stališa, i nastojati obrisati ove stare suze mnogoj sirotinji, kao nagradu za krvlju zasvjedočena djela na bojnim poljanama.

Jest, već do sada su se popravile životne prilike mnogih stališa, al za nas nisu niti za dlaku, dapaće su se pogoršale, jerbo kod nekih imovnih općina neimaju pravo na skuparinski doplatak oni lugari, koji su pozvani pod barjak*. Naša beriva, a osobito kod nekih imovnih općina, ostadoše, nepromjenjena. Za naš stališ nitko se ne brine, da nam treba povisiti i urediti beriva. Naši službodavci, a i naši predpostavljeni, imali bi, a i mogli bi nam pomoći, jer viši nižeg, a jači slabijeg u njegovom razvoju i napredku podupirati mora.

Pogledajmo naše drugove kod državne šumske uprave, kako su oni lijepo obskrbljeni i za svoj trud nagrađeni. Njihova su beriva uredena po ministarskoj naredbi tako, da nadlugar može postići čiste plaće 1300, a lugar 1000 K godišnje, a k tomu još stanarinu, obiteljski i skuparinski doplatak, odorni i ostale raznovrsne paušale, a za vrijeme rata imadu ratni doplatak, jerbo, kada se kod njih povisuju plaće činovnicima, tada se povisuju i podčinovnicima. I mi ostali lugari vršimo službene dužnosti kao i oni, pa punim pravom možemo reći, da bi morali biti i jednak plaćeni. Na žalost se nama ostalima, osobito kod imovnih općina, ureduju beriva raznoliko. Kod nekih imovnih obćina su ta beriva veća, a kod nekih manja, tako, da se jedna od drugih, u koliko mi je poznato, razilaze za punih 60%. Ovo je za one, koji su uskraćeni, preveliki udarac, tim više, što su u jednom rangu i jednaku službu obavljaju.

Pomislimo, kako je ovim potonjim pri srcu i duši? To nije pravedno i svaki od nas mora ovo duboko osuditi, pošto

* Koliko smo obavješteni uredeno je sada pitanje obiteljskih i ratnih doplataka za lugare svih imovnih općina jednak.

Opozka uredništva.

lugarsko osoblje imovnih općina sačinjava jednu cjelinu i oni bi morali biti jednolikno plaćeni, a ne kao što je sada u praksi, da jedna imovna općina svoje službenike plaća bolje, a druga lošije. Ne smije se uzeti za podlogu, da slabije, odnosno manje gospodarstvo, mora i manje plaćati svoje službenike, jerbo jednaku službu obavljamo, moramo i jednak plaćeni biti, kao što su i činovnici imovnih općina jednak plaćeni.

Zašto je ova velika razlika jednih od drugih, lahko je odgovoriti. Ne ima za imovne općine zakona ili naredbe, prema kojoj bi se naša beriva jednoliko uređivala, već gospodarstveni odbori pojedinih imovnih općina po miloj volji odmjeruju plaću lugarama, koliko koji hoće, ne obazirući se, da li to odgovara zaslugama i životnim prilikama lugarskog osoblja. Tako nastaje ova velika razlika, koja među lugarskim osobljem prouzrokuje jal i nezadovoljstvo. Ne smijem ni svu krivnju svaljivati na predpostavljene urede, jerbo kada je nama pravo, njima je još pravije, sami smo krivi i nitko drugi, pošto nismo složni, a niti se brinemo da postanemo složni, u našem zajedničkom radu.

Kako sam već spomenuo, lugarsko osoblje imovnih općina sačinjava takorekuć jednu cjelinu i moralo bi nastojati se organizirati, da uzmogne na sastancima izmjeniti svoje misli i nakane, i tako bi mi svoj cilj k boljoj budućnosti brzo postigli. Ali na žalost, od kad postoje imovne općine, nisu se još nikada ovi lugari sastajali, pa nije ni čudo, da smo ovako po svima napušteni. Mi službenici imovnih općina ne smijemo janjeći podnositi, da u plaćama daleko zastajemo iza plaća lugara državne šumske uprave, već moramo tvrdokorno zahtjevati da se naša beriva urede po uzoru državnih šum. namještenika evo ovako:

Stalno namješteni	Razred	God. plaća	Stanarina	Odorni pašal	20% skup. doplatak	Obiteljski doplatak po djetetu	Pisači pašal	Ogriev drva	Opazka
Nadlugar	I. II.	1400 1240	300 260	180 160	280 248	100 100	24 K 24 K		Promaknuće
Lugar	I. II. III.	1080 960 800	220 180 120	140 120 100	216 192 160	100 100 100	24 K 24 K 24 K	16 pr. m. postašno u dvorište	svakih 5 godina

Kada bi imovne općine ovako uredile beriva svojih službenika, bili bi oni zadovoljni i sa veseljem bi svoju službu obavljali, a svaki bi se trsio, da što bolje udovolji propisima i nalozima svojih predpostavljenih.

Ove brojke nisu pretjerane, pošto su skoro ovako plaćeni naši drugovi kod državnog šumarstva i odgovaraju sadašnjim životnim potrebama, a i važnosti službe, koju lugi obavljaju. Lugar mora za mnogo milijuna stabalaca u svako doba položiti račun svojem šumaru, a ako hoće da ga uredno i kako naši propisi nalažu položi, mora mnogo napora podnijeti, a ovi napori nemogu se praznim želudcem provesti. Pošto svaki stališ najbolje znade svoje vrline cjeniti i bori se za svoju sretniju budućnost, nesmijemo ni mi drijemati, već moramo otvoriti oči i nastojati obskrbiti se za sretniju budućnost. Ovo je dakako dosta teško djelo, koje bi zahtjevalo dulje vremena, a nama je preko nužna što skrija pomoć.

Obraćamo stoga ovim člankom pažnju naših službodavača i naših predpostavljenih činovnika, kao i kr. zemaljske vlade, da nam naš kukavni položaj poboljšaju uređenjem plaća, koje bi bile jednake za sve imovne općine i barem izjednačene sa berivima naših drugova kod državne šumske uprave.

Sada je hora, gdje se svaki stališ nagraduje za svoja djela, pa pouzdanjem počekajmo, moguće se i za nas tko zauzme, jerbo nije moguće, da su sve žice za nas popucale. Ako su već popustile, gledajmo i nastojmo, da se ponovno nategnu i za nas umiljatim zvukom zaigraju! Daj Bože, da naše želje i ova poruka padne na plodno tlo i obilatim plodom urodi. A vi drugovi, koji ste ostali u domovini, zapamtite dobro sadržaj ovog članka i držite se istog, i nastojte molbama i zahtjevima izvojštiti poboljšanje za naš budući opstanak, a mi ćemo se na bojnom polju boriti oružjem, za čast Kralja i domovine!

Jure Bošnjak,
im. nadlugar (desetnik).

Boja drva.

Kod uporabe drva, naročito u obrtne svrhe, igra boja drva važnu ulogu i to obzirom na vrst njenu, kao i na njenu jasnoću.

Svježe posjećeno drvo ima na prerezu stanovitu boju, koja se ali poslije bržje ili polaganije mnijenja. Boja drva nije samo kod različitih vrsti drveća različita, nego je i kod istih vrsti drveća ponešto različita, a ovisi to o starosti drva, te o klimi i tlu na komu je drvo raslo. Čim je toplija klima, tim imade drvo jače i življe boje. Zato nije kod naših domaćih vrsti drveća boja drva tako živa i jasna, kao kod drveća uzraslim u toplim krajevima.

Boja drva je i kod istog stabla rijetko kada skroz jednoljčna po cijelom prerezu. Nutarnje, starije drvo debla i grana je kod većine drveća tamnije naravne boje nego vanjsko, mlade drvo. U starijem su naime drvu na i uz stjene stranica inkrustrirane i naslagane razne tvari (lignin), t. j. mastila, smole, a osobito drvne gume i trijeslovine, više nego u mlađem drvu. Trijeslovine kašnje, radi dodira sa kisikom, još više tamne, a tim daju drvu sve zagasitiju boju, a kroz to možemo kod većine drveća lako razlikovati tamnije zrelo drvo, srž, srčevinu ili crljen, od svjetlijeg mlađeg drva, bijeli ili bjelika. Starije je drvo t. j. srž prema tome gušće drvo nego mlađi bijelik, n. pr. kod hrastovine za 6%, pa se radi toga drvo srži kod sušenja manje steže i puca nego drvo bijeli. Srž je radi toga i trajnija od lijeli.

U mladosti imadu sve vrsti drveća i to pojedine vrsti do različite starosti, samo bjelik. U starijoj dobi je širina bijeli različita kod raznih vrsti drveća. Nekoje drveće imade vrlo usku, nekoje nešto širju, a nekoje opet vrlo široku bijel. Tako n. pr. imade vrlo usku bijel bagrem, catalpa, ariš, tisa; usku bijel ima hrast, a vrlo široku bijel ima (10 cm i više) bor, jasen, (do 40 godova) brijest, orah, carya. Često imaju pojedina stabla i jedne te iste vrsti drveća širju, a druga opet užju bijel. Ovisi to o hranivim sastojinama u tlu, o vlazi tla i zraka, o svjetlu i toplini, te o brzini prirasta; brži prirast naime pomiče omjer između bijeli i srži na štetu potonjeg. No i u slučaju brzog prirasta zauzimlje bijel, premje široka, ponajčešće manji broj godova nego kod drva sa manjim prirastom, jer su uzrasla uz slobodniji pristup svjetla i topline.

Srž nekih vrsti drveća nije posebno obojadisana, nego je jednake boje sa bjelikom, koji je kod svih vrsti drveća bjelo-žute ili svjetlo-crvenkaste boje. Zovemo takove vrsti drveća, naročito kod listača, bjelikavim drvećem ili bijelom

šumom. Od naših vrsti drveća imadu srž i bjelik iste boje: jela, smreka, bukva, grab, divlji kesten, topole, platane, breze, joha, ljeska kurikovina, a lipa, klen, javor, žestika, jarebika, brekinja, mukinja imaju srž tek neznatno tamniju od bjelika. Ako bukva ima srž tamnije boje, onda je ona posljedica bolesnog stanja drva, te se zove prividna srž.

Kod drugih vrsti drveća je srž razne naravne boje, tako n. pr.

- a) kod hrastova: sivo-smede, žučkasta-smede, crvenkasto-smede ili tamno-smede;
- b) kod cera: smede-crvenkasto;
- c) kod briješta: svjetlo ili tamnije smede ili crvenkasto-smede;
- d) kod jasena: svjetlo ili tamnije smede;
- e) kod bagrema: žuto-smede-zelenkasto;
- f) kod pitomog kestena: svjetlo do tamno žučkasto-smede;
- g) kod oraha: smede ili mrko-smede sa nepravilnim tamnim prugama;
- h) kod kruške i jabuke: svjetlo-smede crvene;
- i) kod tise: smede-crvene;
- j) kod borovice: žuto-smede;
- k) kod bora: dok je sirova, naliči srž na bijel, a kad se osuši, je smede-crvena;
- l) ariš: i sirova srž je crveno-smeda, crvenkastija nego kod bora;
- m) mahagoni: sirovo drvo je svjetlo-smede, a kasnije tamno-smede;
- n) ebanovina: srž je potpuno crna.

Boja drva igra odlučnu ulogu u obrtima, gdje se mnogo pazi na vanjštinu predmeta, kao što je to kod tvornica pokućstva, kod tvornica galanterijske robe i kod finih tokara. Za fino pokućstvo se mnogo rabi mahagoni, ebanovina, orahovina, brestovina, te drvo kruške, jabuke i trešnje. Za neke se predmete zahtjeva bjela boja, koja mora ostati uvijek bjela, zato se ovakovo posude izraduje iz javorovog drva.

Drveće sa vrlo lijepim bojama rabi se u finim umjetnim obrtima i za t. zv. „umetanje“ u raznim figurama (intarsija). Mozaik radnje osnivaju se također na slaganju djelova raznih vrsti drveća u prirodnim bojama u neku polihromsku sliku. Kod t. zv. boul-radnja, gdje se drvo upo-

trebljava sa drugim surovinama lijepih boja ili sjaja, kao sa mjeđi, slonovom kosti, sa sedefom itd. zahtjeva se od drva poglavito živa boja.

Osim toga navesti ču još neka opažanja u pogledu boja drva. Nördlinger tvrdi slijedeće:

„Ako je vrijeme nakon rušenja stabla kišovito i zrak je vlažan, kao što je to u kasnoj jeseni ili u blagoj zimi, zadrži drvo boju svježeg drva dugo. Jeli zrak suh, kao kod rušenja u proljeću ili ljeti, poprimi drvo brzo boju suhog drva i to srž brže nego bjelik (koji još uvijek iz nutrine drva dobije nešto vlage). Piljene plohe drva poprime brzo radi svoje hrapavosti posebnu boju, koja se onda dugo vremena jednaka zadrži. Prava boja drva pokaže se često tek nakon nekog vremena poslije sječe. Tako ima joha na svježem presjeku tamno-crveno drvo, koje poslije pol sata poprimi žuto-crvenu boju; mlade drvo sa više vode mnijenja jače i brže boju nego starije drvo. Jasenovo drvo prima na poprekom rezu nešto plavkastu boju.

Drvo uzralo na dobrom, krepkom tlu i na slobodnom prostoru, ima u svježem i suhom stanju življu boju nego ono u sklopu i na mokrom tlu uzraslo.

Naročito je jednolična boja hrastovog drva dobar znak valjanosti drva, pa se n. pr. kod uporabe drva kod marine takova jednolična boja gotovo kao preduvjet stavlja. Jedna instrukcija franciske marine razlikuje hrastovo drvo, koje je na prerezu slaminato-žute boje (*bois maigre*) i hrastovo drvo sa blijedom ili smedom do crveno-smedom bojom (*bois gras*). Prvo drvo, drži se, trpi više od raznih upliva atmosferilija, t. j. više se baca, steže, bubri i trga, ali je zato ipak najbolje drvo za rebra na brdu, dok je drugo drvo bolje za parkete i stolarske radnje na brodu.

Prema odredbama njemačke marine mora svježa srž hrastovine biti bjelkasto-žuta, smede-žuta ili crvenkasto žuta, sve tri boje sa sivim nahukom. Bjelkasto žuta boja postaje kašnje sve više slaminato-žuta ili pješčano sivo; smede žuta boja postaje zelenkasto-smeda, a crvenkasto-smeda postane zamazano žuto-smeda. Najbolje je drvo za marinu prve vrste, manje je vrijedno drvo zelenkasto-smede boje, a još je manje vrijedno drvo zamazano-žuto-smede boje.

No hrastovo drvo imade negdje plavkasto-crvenu boju (lila), pa se drži u stanovitim krajevima, da je takovo drvo,

osobito ako ima uske godove, najlošije drvo. No kako je prema iskustvu mnogih ljudi u drugim krajevima i takovo drvo vrlo dobre kvalitete, to bi boja hrastovog drva imala uplivno značenje samo za pojedine stojbine.

Nördlinger kaže, da se boja hrastovog drva kod sušenja vrlo mjenja. Smede drvo, od kiše čuvano, postaje svjetlijie, svjetlo drvo, ako je kiši i vjetru izvrženo postaje tamnije, a bjelik gotovo sasma crn. Splavljano hrastovo drvo dobiva tamniju, manje vrijednu boju.“

Spomena je vrijedna promjena boje kod drva četinjača u visokim Alpama, uslijed djelovanja kisika (ozona), amonijaka, vlage i svjetla. Naročito na uzdužnim presjecima postane to drvo sivo ili smeđe, tako, da nam alpinske kuće dobiju vrlo lijepi, gotovo slikarski izgled.

Posebna je promjena boje hrastovog drva, koje je vrlo dugo ležalo u zemlji ili vodi, u tamnu boju, sličnu svjetloj ebanovini, pa zato takovu hrastovinu rado upotrebljavamo za izradbu luksusnih predmeta.

Od boje zdravog drva moramo razlikovati boju, koja je posljedica raznih bolesti. Ovamo spadaju razne mrlje u unutranjosti drva; nadalje plava boja kod četinjavog drveća, koja je posljedica gljive ceratostoma piliferum; nadalje intenzivno zelena boja drva, naročito hrastovog, bukovog, rijedje smrekovog i brezovog, koje je dulje vremena ležalo na vlažnom šumskom tlu, a koju boju pouzrokuje gljiva peziza aeruginosa, itd.

Poljepšanje boje drveća.

Pošto naravna boja našeg domaćeg drveća često ne odgovara ukusu ili povremenoj modi, dajemo drvu poželjne boje umjetnim načinom. Najobičnije je sredstvo ličenje običnim bojama, kojima se manje vrijednim vrstima drva daje ne samo poželjna boja, nego i umjetna tekstura i sjaj, a mnogo puta se sa bojom pokrije i koja pogrješka drva. Osim toga cijelo drvo štitimo bojom od brze rastvorbe.

Dosta često dajemo drvu umjetnu boju močenjem drva (beizen) u mineralnim bojama ili u bojama dobivenim kuhanjem drugih vrsti drva (mahagonija, cedrovine). Ta se boja upije ponajčešće samo na površini močenog drva, a to u najviše slučajeva uporabe nije dovoljno. Da drvu dademo poželjnu boju kroz cijelu njegovu masu, moramo upotrijebiti

posebne sprave i sile za tjeranje boje u drvo, slično kao kod impregniranja drva. Za bojadisanje drva močenjem upotrebljavaju se razne kiseline, alkalije i razne soli. No tko s time radi, mora dobro znati, kako se koje sredstvo prema pojedinoj vrsti drva vlada. Tako n. pr. zelena galica daje većini vrsti drva plavkastu boju, hrastovini ali daje crvenkastu boju. Dušična kiselina može se upotrebiti uz oprez za žuto bojadisanje drva; potaša služi za smeđe bojadisanje itd.; (vidi djelo Zimmermann; das Beizen und Färben des Holzes 1908.).

Tamno drvo možemo učiniti svijetlijem (bleichen) rastvorom naravnih boja u drvu pomoću kemikalija, bogatih na kisiku (takoder solnom kiselinom), ili kefanjem drva sa sumpornim cvjetom.

Lijepa naravna tamna boja stare hrastovine potiče od dugog djelovanja zraka, naročito amonijaka na to drvo. Ovaj polagani proces možemo umjetno brzo postići, ako hrastovo drvo dimimo parama amonijaka.

Ovo dimljenje obavlja se posve jednostavno, da se gotove stvari jedno dva dana puste u čvrsto zatvorenom prostoru djelovanju amonijakovih para i zraka. Posude sa tekućinom amonijaka stave se k stvarima u zatvoren prostor, ili se amonijak razvija iz salmijaka sa gašenim vapnom, grijanjem u loncu sa malim špiritnim plamenom.

Utjecanjem vodenih para (dämpfen) kod visoke temperaturе dobije bukovo drvo lijepu jednoličnu crvenkasto-smeđu boju, pa se u toj boji rabi bukovina za pravljenje pokućstva. Hrastovina parena dobije crno-smeđu, drvo javora crvenkastu, drvo trešnje žutu do crvene, a svjetlo kruškovo drvo dobije lijepu tamnu boju. Ova promjena boje je neka vrst rastvorbe lignina, koji je osjetлив proti visoke temperature, kao i proti alkalijama i vodenim para.

Sjajnu boju dajemo drva politurom. Tvrde vrsti drveća primaju bolje i laglje polituru nego mehke vrsti, koje izbacuje ili kako se kaže iznoje kašnje polituru napolje ili je u opće ne primaju. Najobičniji način politure je laštenje sa voskom, što se osobito radi kod parketiranih podova.

Stolari upotrebljavaju za polituru rastopinu šelaka u alkoholu.

Uporaba sačme od cinka u lovу

Usljed silnog potroška olova za ratne svrhe, nastalo je za lovce osjetljivo pomanjkanje sačme iz olova. To je dalo povoda, da se i na mjerodavnim mjestima počelo misliti na najprikladniju naknadu olovne sačme, koja će što bolje odgovarati svojoj svrsi. Ovakova naknada se namjerava staviti na raspolaganje sa cinčanom sačmom.

Ova je proizvedena od cinčane žice odsjecanjem u odgovarajućim komadićima. Ona ima valjkast oblik, nasuprot okruglog oblika dosadanje olovne sačme; promjer joj je 3·5 mm. i odgovara svojom veličinom olovnoj sačmi br. 8. Da bi se u strukovno tehničkom smjeru stekao ispravan sud o cinčanoj sačmi, to je „Društvo za zaštitu lova u Kranjskoj“ umolilo „Ces. i kr. zavod za ispitivanje ručnog oružja u Ferlach“-u, da se izjavi o kakvoći te sačme obzirom na tehničku uporabu, stavivši mu u tu svrhu odgovarajuću količinu cinčane sačme na raspolaganje. Označeni je zavod primio ponudu i ispitivanje proveo. Ispitivalo se sa cinčanom sačmom, koja je načinjena iz sječene cinčane žice, čija zrnčana veličina kod promjera od 3·5 mm. odgovara od prilike olovnoj sačmi br. 8, k tome se kušalo pucati i sa već napred spomenutom tvrdo-olovnom sačmom.

Rezultat ovih pokusa bio je taj, da je na običnoj puškometnoj udaljenosti od 35 m. bio posip, povučen na krug od 75 cm., od prilike za 25% manji nego li kod tvrde sačme br. 8; naprotiv bijaše probojna snaga na istoj udaljenosti samo 30% probojnosti sa olovne sačme, napred spomenute vrste.

Ovo pokušno pucanje su poduzimali sa bezdimnim barutom br. 1; podaci bili su kod uporabe crnog baruta još ispod ovih prikazanih uspjeha. Na temelju tog nepovoljnog mnijenja o uporabi cinčane sačme, izjavilo se je kranjsko društvo za zaštitu lova, da je sa stanovišta izvršenja lova cinčana sačma nepovoljna, radi manje postignutog posipa nego li kod olovne sačme, radi smanjene probojne snage za 30%, uslijed manje specifične težine (ona olova iznosi 10·3 a od cinka 7) i napokon radi neprikladnog valjkastog oblika sačme.

Lahko je uvidjeti, da se olovna sačma već u cijevi jednoličnije razdijeli, grupiše i skupa drži, nego li to valjkast

oblik cinčane sačme dozvoljava. Ova mana mora se ali još i povećati, kada sačma iz cijevi dospije na nejednaki otpor zraka. Ovaj otpor je to nepravilniji, što je oblik cinčanog naboja raznoličniji. Bacimo, da primjerom rastumačimo, punu šaku pijeska i papirnih rezaka na jednu plohu, koja je sa krednim praškom posuta, to će nastati tragovi samih tačaka od pješčanih zrnaca, dočim će izresci papira bez ikakvog djelovanja biti.

Dakle vidimo, da oblik, kao što i specifična težina cinčane sačme, čini takav naboј za lov manje uporabivim.

Iz gore spomenutih pokusa se pokazalo, da na puškometnu udaljenost od 35 m. iznosi probojna snaga cinčane sačme samo 30% prema onoj olovne sačme; to će reći, kada bi lovac sa cinčanom sačmom htio isti učinak polučiti kao sa olovnom sačmom, da bi smio na divljač pucati samo na 10·5 m., mjesto na 35 m.

Društvo za zaštitu lova izvodi dalje, da je svakom lovcu udaljenost, na koju on pojedinu vrst divljači strijelja, tako u krv prešla i navikom postala, da će kod uporabe cinčane sačme nehotice uvijek predaleko pucati, ne pazeci na to, da lovac u opće ima rijetko kada priliku, da na divljač puca na male daljine.

Radi ovog pucanja na naviknute, za cinčanu sačmu prevelike udaljenosti (više od 10·5 m.), bilo bi vrlo malo napucane divljači ubijeno, što više, mnogo nastreljane divljači bi moralo jadno, tek kašnje poginuti. Od ne manjeg značenja je ova pogreška cinčane sačme također kod postavljanja lovaca, koji bi morali biti na 20 koraka udaljenosti postavljeni, što je s jedne strane kod današnjeg pomanjkanja strijelaca gotovo nemoguće, a ako bi i mogućnost postojala, to bi ta blizina za sigurnost čovjeka vrlo opasna bila.

Iz svega dosada spomenutog proizlazi i za lajika kao i za lovca stručnjaka, da bi isključiva uporaba cinčane sačme stanje divljači i lova pogoršala.

Prema sličnom članku u O. F. u. J. Z. priopćio

D. Trumić.
sluš. šum.

Društvene vijesti.

Pripomoćnoj zakladi hrv. slav. šumar društva pripisala je kot. šumarija u Koprivnici gjurgjevačke imovne općine 20 kruna 20 fil. koji je iznos sabran i darovan po upravitelju i osoblju rečene kot. šumarije prigodom smrti nadlugaru Franje Sabolovića. — Na tom daru nek a bude svima darovateljima od strane društva izražena lijepa hvala.

Podjedno se ovom zgodom umoljavaju sva gg. upravitelji šumarija koli državnih toli i krajiških imovnih općina, pa šumar, tehničari kot. oblasti, da podređeno si lugarsko osoblje upiše kao članove te doista blagotvorne zaklade — jer za slučaj smrti članova njenih, dobivaju udove i siročad njihova, u slučaju dokazane potrebe, potporu od najmanje 50 kruna. Pristupnina toj zakladi iznosi 10 kruna jednom za svagda, a osim toga mora član te zaklade biti član i šumarskog društva.

Umrl. Brozičević Nikola, kr. drž. nadlugar u Stalku (šumarija Novi) umro je dne 22. svibnja o. g. kod svoje kuće u Brbiru. Drugovi njegove šumarije položili su mu na grob vijenac u znak iskrene kolegjalnosti, a do hladnog groba sproveo ga i upravitelj šumarije kr. drž. šum. nadinžinir g. l. Zwickelsdorfer. Slava mu!

Glavač, kr. drž. nadlugar.

Zaključni račun lugarske mirovinske zaklade imovne občine I. banske u Olini za godinu 1916.

A Primitak:	U gotovom novcu	U vrijednosnim paririma
	u krunama	u krunama
1. Blagajnički ostatak koncem god., 1915.	880·81	27600·—
2. Redoviti prinos službenika	3486·92	—·—
3. Kamati od uložene glavnice	1095.—	—·—
4. Globe redovne	135·—	—·—
5. Povratak mirovine	32·—	—·—
6. Vjeresijsko poslovanje	3820·—	—·—
7. Vrijednosni papiri	—·—	83861·90
Ukupno . . .	9449·73	111461·90
B. izdatak		
1. Mirovine	8221·84	—·—
2. Predujam na mirovinu	40·—	—·—
3. Povraćeni prinosi	104·—	—·—
4. Vjeresijsko poslovanje	1050·—	—·—
5. Vrijednostni papiri	—·—	41490·79
Ukupno . . .	9415·84	41490·79
Usporediv primitak od	9449·73	111461·90
sa izkaznim izdatkom	9415·84	41490·79
Pokazuje se ostatak . . .	3·89	69971·11

Slovom: Trideset i tri kruna 89 filira u gotovom novcu i šestdeset i devet hiljada devet sto sedamdeset i jedna kruna 11 filira u vrijednostnim papirima. —

U Glini, dne 12. svibnja 1917.

Predsjednik:
Ogrizović.

Tajnik:
Rivosechi.

Pozor! Vidi u Šumarskom listu oglase za lugarske ispite kod kr. županijskih oblastih u Bjelovaru dne 18. lipnja, a u Varaždinu dne 8. listopada 1917.

Godina
XXIII.

Lugari članovi hrvatsko-slavonskoga šumarskoga
društva dobivaju „Vjestnik“ badava. — Članarina
iznosi 2 K na godinu. Upisnina 1 K.

Prilog
br. 9. i 10.
Sum. lista
1917.

Na kojim vrstima drveća dolazi bijela imela (*Viscum album*) u Hrvatskoj i Slavoniji?

Napisao prof. dr. Andrija Petračić.

Godine 1913. zamolila je šumarska pokusna postaja u Münchenu hrvatsku kr. zemaljsku vladu, da dade u Hrvatskoj sakupiti podatke o dolaženju bijele imeli i žute imeli ili lijepe na pojedinim vrstama drveća. Priložio je zamolbi posebno sašavljen upitni arak sa pitanjima na koja se ima odgovoriti, kako bi ti odgovori bili što jednoličniji, a upotpunio je taj arak sa narednim pitanjima:

I. 1. Na kojim vrstima drveća vašega službovnog okružja i okoline vašega sjedišta dolazi imela.

a) izvan šume: na osamljenim drvetima, u voćnjacima, perivojima i t. d?

Što se vočaka tiče, tu je napose pripomenuti, da se imela na kruški i šljivi vrlo rijetko nalazi. Stoga je poželjno,

ako se imela na voćki nađe, da se istakne i kakva je voćka, a u slučaju da se nađe na kruški i jabuci i vrst kruške odnosno jabuke.

b) u šumi?

Kako imela u Bavarskoj na hrastu, brijestu, bukvi i jasenu još nadena nije, a na omorici i grabu vrlo rijetko, to bi bilo vrijedno nalaz s primjercima dokazati. Treba osobito paziti na to, da se drveta ne zamijene, napose ako su na blizu drveta različite vrste, pa su grane jedne vrsti zapletene s granama druge vrste. Nadalje treba dobro paziti, da se imela ne zamijeni sa čarobnom metlom, koja se dosta često nađe na boru, omorici, brezi i jeli.

2. U kojoj množini se nalazi (imela) na pojedinim vrstima drveća, t. j. na kojoj vrsti više, a na kojoj manje, i to u šumi, u perivoju, voćnjaku i t. d.

Oznaka množine obilježuje se sa četiri stupnja, i to: vrlo rijetko, pojedince, češće i veoma mnogo. Kod označivanja množine imele treba označiti ne samo kako, t. j. u kojoj množini se na pojedinim drvetima nalazi (to se označuje sa spomenuta četiri stupnja, nego i u kojoj množini se nalazi u cijeloj šumi i cijeloj šumariji i na kojoj vrsti drveta, na pr. vrlo mnogo imelinih grmečaka na nekim borovima ili imelom vrlo obrasla drveta, ali samo u jednom okružju, ili na starim borovima u cijeloj šumariji vrlo mnogo imelinih grmečaka itd. Ako se u nekom okružju javlja imela rjeđe, onda je najbolje broj imelom obraslih stabala brojkama iskazati.

3. Vrst tla (pjeskovito ili vapnenasto itd.).

4. Od prilike visina nalazišta, s oznakom na kojoj visini na kojoj vrsti drveća raste imela i položaj nalazišta spram sjevera, juga, istoka ili zapada.

II. 1. Jeli imela tim što na voćkama raste nanosi veliku štetu? Je li narodu ta šteta, a i razlog njen poznat? Jesu li oblasti izdale kakovu odredbu o uništavanju imele?

2. Je li s gledišta šumskoga gospodarstva opažena šteta uslijed toga, što imela raste na boru i jeli, i da li im time vrijednost pada?

Od velike bi vrijednosti bilo, kad bi se brojkama izkazala šteta na građi imelom zaraženih drveta, te kad bi se istaklo, dali i na koji način uplivise imela kod lokalne klasifikacije drveta.

III. Upotrebljuje li se imela u koju korisnu svrhu, na pr. kao hrana za divljač ili goveda, božićni nakit ili lijek? Dokazano je, da iz Njemačke na sjever, a iz Francuske u Englesku na vagone imelu izvažaju, pa je poželjno sazнати, da li se u vašem kraju imela sabire, tko ju kupuje i kamo ju šalje.

IV. Prenašanje imele pticama (prenašanje sjemena).

1. Koje ptice ste vidjeli da jedu bobice od imele?
2. Za koje ptice držite, da prenašaju imelu?
3. Koje vrsti drozdova prezimljaju u vašem službenom okružju?
4. U kojem mjesecu nestaje bobica saimele?

U prvom redu treba istaći životinje, za koje ste na temelju vlastitog opažanja sigurni da jedu bobice odimele, a u drugom redu napose označiti životinje, za koje na temelju drugih raznih opažanja zaključujete, da se hrane bobicama odimele i istaći, na temelju kojih opažanja to zaključujete, na pr: ako se neke ptice u većem broju zadržavaju na onom drvetu, na kojem imaimele; ako ste ju zatekli upravo gdje jede, ili ima na perju prilijepita imelina lista ili bobica ili stakpu, ili ste ju ustrijelili na imeli, ili u želucu dotične životinje našli bobica odimele, itd.

Faktična opažanja, za koja možete jamčiti, treba od nesigurnih predmjnjeva i zaključaka dobro razlikovati i tu razliku u odgovoru dobro istaći.

Na temelju dosadanjega iskustva predmjnjeva se, da imeline bobice jedu: svraka, vrana, šojka, crvendač, čvoreci i djetlići. Dapače i u kuninom želucu su našli bobica odimele.

V. Navedite druga zanimiva opažanja o šteti, koju pravi imela kao nametnica; kakav nazor ima puk o imeli, što znate o uporabi imele koli u vašem kraju, toli uopće itd. Navedite i opažanja drugih vjerodostojnih osoba. Svrha ovoga opažanja je u prvom redu ustanoviti, na kojim biljkama se imela pojavljuje i na kojim vrstama tih biljka najrađe ili najviše; u drugom pak redi ustanoviti, u kojim krajevima imela uspjeva, a u kojima ne, i koja odlika u kojem kraju (borova, jelova ili bjelogorična imela).

Posebna važnija opažanja drugih osoba neka se navedu uz navod imena dotične osobe, a o opažanjima šumarskog

osoblja i činovništva ima se upravitelj šumarije po mogućnosti sam uvjeriti, da li odgovaraju istini, i to zato, da se poslije, bude li što dvojbeno ili nerazumljivo, uzmogne razjasniti, i da ne bude nepotrebnog zapitkivanja.

Opažanja neka se prave tijekom jedne cijele godine, i onda istom neka se priopće, i to zato, jer ljeti se listno drvo (drvo koje lista) lakše prepoznaće, a u zimi je opet imela vidljivija, jer nije zakrita lišćem.

Odgovori neka se pišu onim redom, kao što su u upitnom arku pitanja postavljena. Gospoda, koja se žele tim pobliže pozabaviti, neka ulovljene drozdove i druge ptice pokušaju hraniti imelinim bobicama. Neka imeline grmečke s bobicama postave na kakvo zgodno mjesto, gdje će moći motriti, kakve životinje na imelu dolaze i da li jedu bobice, neka ustrijeljene životinje paraju, ne bi li u njima našli bobica od imele i t. d. i o svem tome bilješke prave i amo to priopće.

* * *

Ova su pitanja bila službenim putem dostavljena svim šumarijama u cijeloj Hrvatskoj i Slavoniji, a pisac ovih redaka dobio je sve prispjele odgovore i podatke, da ih ispita i pokusnoj postaji u Münchenu rezultat saopći. Moram i něrano ovdje istaći, da su — uz nekoje iznimke — prispjeli odgovori bili skroz manjkavo i krivo sastavljeni, dakle ne-uporabivi, a neki odgovori nisu ni do danas prispjeli. Mnogo odgovora sadrži navode, da bijela imela pridolazi na hrastu, bijeloj i crnoj johi, rašeljki (*prunus Mahaleb*), mušmuli (*mespilus germanica*), smrekici, boru, brestu, pitomom kestenu, trešnjici, šljivici i t. d., a kad se je zatražilo, da se primjerci pošalju, ispostavilo se, „da je lugarsko osoblje krivo izvjestilo, ili da su stabla sa najavljenim primjercima imele nestala i t. d.“ Držim, da se je već kod šiljanja tih pitanja napravila pogreška, da se uz pitanja nije otposlao i opširniji prikaz o već poznatim istraživanjima o nalazištu imele, te sam posve uvjeren, da bi svaki šumar sa tom direktivom u ruci u svom vlastitom interesu, kao i u interesu cijelog nam šumarskog stališa to izvješće mnogo točnije i pomnije obradio, kako bi pred stranim svijetom mogli pokazati, da hoćemo i znademo raditi. Često čujemo od naših šumara jadi-kovke, da imadu na šumarijama više mehanički, a manje

stručni posao, a kad dođe ovakav mali, gotovo nedužni stručni upit, ne odgovorimo na njega onako, kao što bi stručnjaci odgovoriti morali.

Iz već prisjelih izvještaja možemo crpsti nekoliko lijepih podataka. Najzanimiviji je, da kod nas pridolazi imela na običnom jasenu često, dok se još u cijeloj Europi nije našao primjerak bijele imele na njem. Nadalje možemo s velikom vjerojatnošću zaključivati, da u Hrvatskoj nema bijele imele na nijednom hrastu, bukvi, smrekici, boru, johi, pitomom kestenu i brestu. Žuta imela ili lijepak (*Loranthus europaeus*) pridolazi samo na hrastu i pitomom kestenu, a jedna vijest o pridolasku na lipi nije potvrđena.

Da konačno dodemo do pozitivnih podataka i to samo o pridolasku bijele imele na pojedinim vrstima drveća (ispustiv sva druga pitanja) odlučio sam se uvrstiti ovaj članak u Lugarski vijesnik s pozivom na sve prijatelje promicanja naše lijepo zelene struke, da ove zime, po mogućnosti do božića dadu ustanoviti po u to pitanje upućenom lugarskom osoblju, a i sami da izvide, na kojim vrstama drveća pridolazi bijela imela u njihovom kraju, te da mi za te podatke primjerke sačuvaju. U Lugarski vijesnik uvrstio sa ovaj članak, da svaki lugar ima odmah naputak i opisimele pri ruci.

*

Profesor Tubeuf došao je na temelju svojih 20 godišnjih opažanja u Bavarskoj do mišljenja, da postoje tri različite odlike imela i to borova, jelova i bjelogorična imela.

Imela bjelogoričnog drveća (*Laubholzmistel*) pojavljuje se u Bavarskoj ponajčešće na jabukama i to u voćarima u selima i u drvoređima uz ceste. Odavle je raznašaju drozdovi na drugo bjelogorično drveće, ponajviše na rubove šuma, jer drozdovi radi traženja hrane i vode borave više uz polja, a poplašeni zaklone se na okrajna stabla bližnjih šuma. U redim šumama pojavljuje se imela iz istoga razloga češće nego u gustim, velikim šumama. U vertikalnom pravcu nađemo imelu do 1000 metara nadmorske visine.

Osim na jabukama pridolazi imela na kruškama, a nešto rijede na srodnim vrstima kao na jarebiki (*sorcus aucuparia*), još rijede na mukinji (*sorbus aria*), a vrlo je rijetka na brekinji (*sorbus torminalis*), na kojoj je vrsti samo u jednom primjerku nadena.

Dosta često dolazi na glogu (*crataegus oxyacantha*) i crnom trnu (*prunus spinosa*), a samo je jedan primjerak poznat iz sremze (*prunus padus*), na koju se vrstu jabukovu imela lahko umjetnom infekcijom prenesti može. Na rašeljki (*prunus Mahaleb*) našla se imela u Tirolu, a na šljivi (*prunus domestica*), na kojoj vrsti imela vrlo rijetko dolazi, javljen je profesoru Tabeufu tek jedan primjerak iz Dolje Austrije. Na trešnji i višnji (*prunus cerasus* i *avium*) javljena je imela u Bavarskoj na 10 drveta, no pošto se to nije moglo dokazati sa primjercima, moguća je zamjena sa vracicama, dok se je u Tirolu dokazano našla imela i na trešnjama.

Na topolama i vrbama pridolazi imela često, osobito na jagnjedu (*populus nigra*). Na jablanu se nije još nikada našla. Na topoli bijeloj (*populus alba*) dolazi imela rijetko (u Bavarskoj nijedan sjeguran primjerak), a često na jasiki ili trepetljici (*populus tremula*). Na vrbama nađeno je imele ponajčešće na vrbi bijeloj (*salix alba*).

Osim na jabukama i topolama nađemo imelu vrlo često na lipama, favorima (na favoru bijelom, mlijecu i klenu) i brezama. Na grabu se ovaj nametnik također nađe, no ne često. Bagrem je također često napadnut.

Na johi nije u Bavarskoj nađen nijedan primjerak imele niti u šumama, gdje johe rastu u blizini imelom napadnutih lipa, dok je u Ugarskoj nađen na johi crnoj. Isto se tako nije u Bavarskoj našao nijedan primjerak imela na bukvi, brijestu, jasenu i hrastu. Na hrastu se imela češće našla u Franceskoj, a iz cijele Njemačke poznat je do sada tek jedan hrastov primjerak iz okolice Marienburga u Pruskoj i to na 18 godišnjem hrastu lužnjaku. Na stranim vrstima hrašća (*Quercus rubra*, *coccinea*, *palustris*) našlo se imele u Njemačkoj (ne u užoj Bavarskoj) češće.

Interesantno je, da profesor Tubeuf navada, da ni na jasenu nije imela nađena, pa dodaje, da mu se čini, da na bijelom jasenu (*fraxinus excelsior*) imela u opće ne dolazi, jer mu nijedan primjerak iz cijele Europe nije poznat. Kako sam napred spomenuo, nađemo u Hrvatskoj imelu često na običnom jasenu, pa sam o tom profesora Tubeufa obavijestio. Na stranim vrstima jasena videna je imela Sárváru (Ugarska) na *fraxinus pennsylvanica* (*pubescens*), a u jednom mjestu u Moravskoj u *fraxinus pennsylvanica* i *americana*.

O pridolaženju bijele imele na četinjavom drveću mnije profesor Tubeuf na temelju podaka iz Bavarske, da jelova imela ne prelazi ni na bor ni na smrek. U južnoj Bavarskoj imade velikih sastojina bora i to čistih i mješovitih, bor — jela — smreka, ali imele ima samo na jeli. U srednjoj Bavarskoj ima i jelove i borove imele, a u jednom dijelu Bavarske pridolazi samo borova imela. Imelu na smreki broji Tubeuf za borovu imelu. To slijedi iz činjenice, da imela na smreki manjka u cijelom području, gdje samo jelova, a ne borova imela pridolazi. Imela na smreki je u ostalom dosta rijetka. Osim nekoliko primjeraka iz Bavarske, poznat je iz cijele Njemačke samo 1 primjerak, a iz Dolnje Austrije poznata su 3 primjerka.

Prema dosadanjim podatcima dolazi u Hrvatskoj jelova imela obilno, dok se imela na boru ili na smreki nije uopće kod nas našla.

* * *

Bijela imela (*Viscum album*) je nametnik u obliku grma. Ima dugoljasto 3—5 cm dugo i 1 cm široko kožnato lišće, bez peteljke, koje je i zimi posve zeleno i ne otpada. Ženski grmovi imadu plodove u obliku bijelih bobica, koje u prosincu dozrijevaju, te ostanu na biljci do proljeća.

Žuta imela ili ljepak (*Loranthus europaeus*) je isto tako nametnik u obliku grma. Njegovo je lišće takodjer dugoljasto, ali je manje kožnato, kraće je i ima kratku peteljku. To lišće počme pod zimu otpadati, te ostane grm gol, ili ostane tek malo požutjelog lišća, ali i to kroz zimu polako otpadne. Plod mu dozrijeva u jesen, te je žuta bobica.

Da konačno priberešmo pouzdane podatke o dolazjenju imele u Hrvatskoj i Slavoniji, molim svu gospodu šumare i lugarsko osoblje, da ovom pitanju posvete pažnju, te da mi sakupljene podatke službenim putem na pročelništvo kr. šumarske akademije pošalju.

Društvene vijesti.

Oglas glede podpore. Kao svake, tako će se i ove godine dijeliti početkom mjeseca prosinca potpore iz:

Društvene pripomoćne zaklade, osnovane na uspomenu nadšumara Vladoja pl. Köröskény-a.

Pravo na potpore iz te zaklade imaju udovice i siročad onih bivših društvenih članova, koji su podjedno bili članovi te zaklade.

Odnosne nebiljegovane molbe, u kojima treba točno navesti sve eventualne osobite razloge, koji molbu naročito opravdavaju, valja obložiti sa vjerodostojnom potvrdom o siromaštву, te najkasnije do 1. prosinca t. g. predložiti potpisanim predsjedništvu. Molbe udove i siročadi, kojih su ocevi služili kod krajiških imovnih općina, imaju se predložiti putem dotičnog gospodarstvenog ureda imovne općine, a onih, koji su služili kod državnog šumskog erara, putem dotičnog kr. šumskog ureda, kojih predstojnici se umoljavaju, da bi istinitost molbenih navoda izvolili shodnim načinom ispitati i na molbama potvrditi.

Imi molitelji neka svoje molbe predlože potpisanim predsjedništvu neposredno, a istinitost molbenih navoda neka si dadu potvrditi po nadležnom općinskom poglavarnstvu i župnom uredu.

Predsjedništvo hrv. slav. šumarskog društva.

Pitanje.

Jedan državni pisarnički nadlugar zaplijenio je na jednoj cijelani 190 prostornih metara drva, potičućih iz zemljivojih zajednica, te državnih i imovinskih šuma. Moli za uputu preko uredništva Šumarskog lista, da li mu pripada polovica od utrška u ime uhvatnine, a ako pripada, na temelju koje naredbe ili ine zakonske ustanove.

Svaštice.

Voće ne gulimo, ali perimo! Malo je ljudi, koji voće peru prije uživanja. Ako voće operemo, pokazat će nam pogled u vodu koliko se smeća i blata prilijepilo uz pojedinu voćku, pa onda ne ćemo ni sami htjeti neoprano voće uživati. Ta razumljivo je, kolika se množina prašine stvara kod ubiranja, spremanja, odašiljanja i prodavanja voća, a k tomu dolaze razna izlučivanja kukaca, koji na voće sjedaju. I klice raznih bolesti se lako prenašaju s nečistim voćem. Bolje je voće prati, nego ga guliti. Ljupine treba jesti s voćem, jer sadrže doduše malo kiselina ali vrlo mnogo hranivih soli i daleko više od mesa voća, pa stoga ljupine imaju veliku vrijednost.

Djecu ne stavljajmo obučenu u postelju. Stavljanje obučene djece u posteljice je vrlo zao običaj. Djete se u odjelu znoji, brzo se probudi, nije osvježeno i okrepljeno, nego zlovoljno. Savsim drugčije spava dijete u samoj košuljici, pokriveno pokrivalom. Disanje mu je mirno, pravilno i duboko, a poslije spavanja je dijete ojačano.

Godina
XXIII.

Lugari članovi hrvatsko-slavonskoga šumarskoga
društva dobivaju „Vjestnik“ badava. — Članarina
iznasa 2 K na godinu. Upisnina 1 K.

Prilog
br. 11. i 12.
Šum. lista
1917.

Nešto o osnivanju, gradnji i uzdržavanju sporednih šumskih puteva.

Često puta nastupi potreba, da nadlugar ili lugar mora hitno da načini neki put u šumi, da omogući izvoz drveta ili pako da popravi postojeći kakav šumski put.

Posao je obično hitan, te se mora izvesti bez ikakovih osobitih alata i poznavanja tehničke strukture; a ipak mora odgovarati svrsi za izvjestno vrijeme.

Da dodu naši lugari do izvjesnih uputa, navesti će ukratko, kako se takvi sporedni putevi mogu izgraditi i kako uzdržavati.

Od puta se traži:

1. Da ima pravac (smjer), koji omogućuje otpremu drvena sa što veće površine.
2. Dužina puta treba da je što manja, osim ako duži put omogućuje izvoz drveta sa što veće površine.

3. Zavoji, ako ih mora biti, netreba da budu oštiri, jer preko njih moraju preći natovarena kola sa drvetom za građu. Čim je put siri, a drvo koje se vozi na tome putu krateće, to može zavoj puta biti oštiri i obratno.

4. Usponi, odnosno padovi, moraju biti takvi, da kola mogu lako uzlaziti i sigurno silaziti. — Prema tome nesmiju usponi imati više od 10—15%.

5. Treba paziti, da se novi put priključuje na druge već postojeće puteve ili na zgodna mjesta, kojima će u buduće možda novi putevi prolaziti.

6. Treba se kloniti skupocjenih građevina i treba paziti, da otok vode sa puta bude dobar i siguran.

7. Treba se kloniti većih otkopa, jer bivaju lako zavjani snijegom.

Poznavajući gornje uvjete spomenut ćemo, kako se jednostavnim putem može odrediti smjer puta. Kod određivanja smjera može se tražiti: a) da dva mesta spojimo putem, b) da od jednog mesta načinimo put sa nekim padom.

I u jednom i u drugom slučaju treba odrediti os puta ili t. zv. trasu, a to postizavamo određivanjem pada u postotcima (ili procentima, %).

Pad u % određujemo na polju najlakše jednom ravnom letvom, koja je napr. 4'00 mt. dugačka, kad je postavimo jednim krojem na zemlju u smjeru puta, napr. uz mjesto gdje treba da bude početak puta. Sada tu letvu postavimo, da bude vodoravna (ako na nju metnemo libelu [Wasserwaage]), a kod nižega kraja odmjerimo (vertikalni) uspravni razmak kraja letve od zemlje. Na taj način dobijemo visinski razmak dviju točaka na zemljишtu za 4.00 mt. dužine. Pomnožimo li taj visinski razmak sa 100, pa taj umnožak podjelimo sa dužinom letve (ovdje 4'00 mt.), to dobijemo pad toga zemljишta u % (u postotcima). Pa kad to znamo, a znamo da uspon šumskog puta ne smije biti veći od 15% t. j. na 4 mt. dužine nesmije visinski razmak iznašati više od 60 cm., to se jednostavno trasiranje puta može provesti traženjem takvih točaka na polju. Kad takvu točku nademo na polju, zabilježimo je kolcem, pa idemo dalje dok ne dođemo na određeno mjesto. Kod traženja tih točaka letvom treba imati na umu, da manje uspon od 15% može da bude, no veći nesmije.

U ravnicama ne traži se smjer tim načinom, već tamo se smjer traži bez određivanja visinskih razmaka, uzevši u obzir navedeno kod točaka 1., 2., 5. i 6.

Kada smo odredili smjer puta može se pristupiti gradnji, koju djelimo na gradnju gornjega i dolnjega stroja.

Doljni stroj sastoji se u poravnavanju zemljišta uz napred određenu os u potrebitoj širini, da mogu ići dvo-prežna kola, a to iznaša najmanje 4:00 mt. širine i to 2 mt. desno, a 2 mt. lijevo od prije označene osi puta. Na jednoj strani osi, u širini od 2 mt., se zemljište otkopa, a na drugoj strani osi se u širini od 2 mt. naspe i poravna. Ako su obronci veoma strmi tako, da je nasipavanje nemoguće, tada se u čitavoj širini (4 mt.) put otkopava, a dobivena zemlja ili kamenje odbacuje niz strminu. Ako put vodi preko pušavog ili klizavog brijege, tada se nesmije otkopavati ništa, nego se mora na tome mjestu iz drveta put načiniti na t. zv. kozama. Podloga takovom putu su vodoravne grede, gdje je jedan kraj utaknut u zemlju, a drugi kraj leži na koso stavljenom stupu, preko toga dolazi po jedna uzdužna drvena greda s polja, a jedna iznutra, a na ove popreko jedna do druge gredice, čija je dužina jednaka širini puta.

Te su gredice učvršćene na uzdužne grede sa drvenim klincima. Dolazi li put do močvarnog kraja, koji se nikako ne može da mimoide, to se i tu pomožemo drvenim putem i to postavimo kao rubove puta uzdužna drveta usporedno sa osi puta (u širini puta) direktno na zemlju, a preko njih mećemo jednu uz drugu gredice (okruglo drvo — granje i prikivamo ih drvenim ili željeznim klincima na uzdužna drveta. U tom slučaju moramo s jedne i druge strane puta načiniti čim dublje jarke za odvod vode. Ako slučajno gdje ima u blizini šljunka, treba ga navesti i razrediti po drvenom putu. U mjesto drveta mogu se vrlo dobro upotrijebiti i t. zv. faštine i to ih polažemo u nevezanom stanju na poravnato zemljište, pa se obrube uzdužnim drvetima s jedne i druge strane puta, a pričvrste kolčićima za zemlju. Ako ima u blizini šljunka ili sitna kamena, treba posuti po fašinama, jer se inače faštine brzo troše. Najbolje je faštine praviti od vrbe ili topole, jer su od njih načinjene faštine najžilavije. Ako hoćemo da se faštine prime u zemlju i ozelene i time pojačamo put, moraju faštine biti duže nego što je put širok.

Ako slučajno uz močvarna mjesta nađemo gdje kamena, to ga možemo nabacati u vlažna mjesta i na taj način ih preći.

U svima slučajevima treba i desno i lijevo uz put načiniti odvodne jarke, a vodu što prije odvesti ma kuda od puta.

Gornji stroj puta sastoji se od učvršćivanja gornje površine doljnog stroja, da bude vožnja takvim putem uvijek moguća.

To utvrđivanje može da bude izvedeno na načine već napred opisane, no gdje je pad puta bar 3%, a zemljište inače suho i izloženo suncu, nije učvršćivanje na kraće dužine (osobito ako promet nije velik) niti neophodno nuždan.

Inače se utvrđuje kamenom ako ga ima i to najprije dolazi sloj krupnijeg kamena, a na ovaj sitan kamen ili šljunak.

Drvom i fašinama se učvršćuje, kao što je to napred spomenuto.

Objekti puta jesu razni propusti ili eventualno i manji mostovi, kojima se odvaja u jarcima uz put skupljena voda ili ako put prelazi kakav potočić.

Propusti i mostovi (manji) prave se samo iz drveta i to tako, da se sa svake strane propusta udare po tri drvena stupa u zemlju do visine puta. Iza tih stupova poređuju se drva dugačka koliko je put širok, do visine puta, da se zemlja ne ruši u vodu. Preko prvo spomenutih stupova namjesti se i učvrsti odozgora drvo, a preko njega do druge strane smjeste se grede, jedna uz drugu, dok ne dobijemo prelaz preko vodotoka koliko je put širok. Vezanje greda biva na najjednostavniji običan način.

Uzdržavanje tih puteva sadržava: 1. Uzdržavanje postranih jaraka za odvod vode. Jarni i propusti za vodu moraju se najpomnije očistiti od svih zamuljivanja i kojekakvih otpadaka, koji uz put dolaze, a osobito se to mora činiti pred kišovito vrijeme. To je jedan od najvažnijih poslova kod uzdržavanja, ako hoćemo, da puteve održimo u dobrom stanju.

2. Izvoženi djelovi puta moraju se u jesen ili na početku proljeća ispuniti ili poravnati i to šljunkom, ako je put posut šljunkom ili pak zemljom, ako put nije naročito utvrđen.

3. Istruljeli dijelovi kod propusta imaju se odmah izmjenuti, jer će inače doći do nesreće.

Troškovi oko gradnje i uzdržavanja šumskih sporednih puteva mogu se sa približnom točnošću ustanoviti po slijedećem:

1. Jedan tekući metar puta 4 mt. širokog sa propustima treba:

a) kod povoljnih uvjeta, t. j. ako se malo otkopava (u našim nizinama) $\frac{3}{4}$ nadnice;

b) ako je zemljište čvrsto i djelomično pomješano sa kamenom $1\frac{1}{2}$ nadnica;

c) kod veoma čvrstoga tla $2\frac{1}{4}$ nadnica;

2. Za gradnju jednog tekućeg metra fašinskog puta 4 mt. širokog potrebno je p. p. 10 kom. fašina, koje su jake 30—40 cm., a za postavljanje i učvršćivanje tih fašina trebamo:

a) ako postavljamo samo jedan red fašina 1 nadničara

b) za dva reda fašina $1\frac{1}{2}$ "

c) za tri reda fašina 2 "

Jedan čovjek može na dan načiniti po prilici 12—15 komada fašina 4—4·5 mt. dugačkih i 30 cm. jakih.

Za poravnavanje (planiranje) 1 m² površine trebam 0·08 nadnica t. j. jedan čovjek može na dan p. p. 12 m² planirati.

3. Za grapnju drvenog puta (iz oblica) treba:

a) za širinu puta od 4 mt. i dužinu od 1 mt. 0·45 m² drva, dakle skoro $\frac{1}{2}$ m³.

b) da se načini metar duljine takvog puta treba za povoljne prilike, kao što je to napred spomenuto $\frac{1}{2}$ nadnica kod tvrdog zemljišta $\frac{3}{4}$ nadnica kod veoma tvrdog zemljišta 1. nadnica

P. Horvat.

Uređenje beriva lugarskog osoblja kod gradiške imovne općine.

Dne 21. prosinca 1917. zaključila je skupština gradiške imovne općine, da beriva svojem lugarskom osoblju uredi jednako, kako ih imaju državni lugari, uvaživ tim zaključkom predstavku svog lugarskog osoblja, koju evo ovdje donašamo.

Slavno zastupstvo!

Dolje potpisani, ovlašteni od lugarskog osoblja čitave gradiške imovne općine, na danas održanom dogovoru kod gospodarskog ureda gradiške imovne općine, u prisutnosti predsjednika g. Stjepana Jakeševića, zatim u zastupanju upravitelja gospodarskog ureda g. kontrolnog šumarnika Vjenceslava Potočnjaka, zaključili su podnijeti i podnose slavnom zastupstvu ovu

Predstavku.

Po § 6. zakona za imovne općine od 11. srpnja 1881., kojim se razjašnuju odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15./VI. 1873. o imovnim općinama u hrvatsko slavonskoj vojnoj Krajini, plaće službujućih imovno-općinskih činovnika izjednačene su sa plaćama državnih šumarskih činovnika.

Pošto plaće lugarskog osoblja zavise o privoli slavnog naslova, slobodni smo isti umoliti, da bi izvolio spomenuto zakonsku ustanovu uporabiti na lugarsko osoblje gradiške imovne općine, te mu osigurati godišnjim proračunom temeljnu plaću, prema ovoj skrižaljci, kako je otisnuta u „Lugarskom vjestniku“ br. 5. i 6. godine 1917.:

Nad-	I. r.	plaća 1400 K	stanarina 300 K	odievni paušal 180 K	
lugar	II. "	1240 K	" 260 K	" 160 K	
Lugar	I. "	1070 K	" 220 K	" 140 K	
	II. "	960 K	" 180 K	" 120 K	

Poznato je slavnom naslovu, da nam je služba ne samo ista, koju vrše i susjedni državni lugari, već nam je pogledom na napor i na vrst poslova kud i kamo tegotnija i opsežnija.

Šume imovnih općina, kao narodne šume, a u blizini sela, izvržene su kud i kamo više od državnih šuma napadajima sa strane žiteljstva, koje ne samo na uredovne dane, već i inače polaze u šumu s kolima i marvom. Imovne općine izdavaju godišnje počam od najsitnije do najstarije sastojine ogromnu količinu ogrijevnog i gradevnog drva svojim pravoužnicima, čega svega kod državnih šuma nema, a pri čemu je lugarsko osoblje većim dijelom osobno zaposleno.

Uzgredno spominjemo, da su živežne i ine prilike u današnje ratno vrijeme upravo nepodnositve, te će i u dogleđno vrijeme ostati takovima.

Spominjemo i činjenicu, da smo mi u slučaju umirovljenja, odnosno naše udovice i naša obitelj, pogledom na dopitanje mirovine tako prikraćeni, da smo našom mirovinom upravo gola sirotinja.

Potpisani se čvrsto nadaju, da će se slavni naslov, uočiv sve današnje i buduće okolnosti, ne obazirući se na nedostojne pojedine lugare, staviti na stanovište čovjekoljubivosti, te našu predstavku, u interesu našem kao i gradiške imovne općine, bez oklijevanja uvažiti. —

U Novojgradiški, dne 1. studenog 1917.

Milutin Rokić v. r. nadlugar, Jovo Ražokrak v. r. nadlugar, Dmitar Radojević v. r. lugar, Vinko Strinavić v. r. nadlugar, Mato Rakonić v. r. nadlugar, Mato Filić v. r. lugar, Ilija Ivanagić v. r. nadlugar.

Nadamo se; da će hr. zemaljska vlada odobriti ovaj važan zaključak zastupstva gradiške imovne općine, jer ide za poboljšanjem zaista slabo uredenih beriva lugarskog osoblja i jer će od toga imati koristi i sama imovna općina, pošto gladan službenik ne vrši i ne može vršiti službu kako treba.

Svaka čast i hvala zastupstvu gradiške imovne općine.

Različite vijesti.

Zaključni račun mirovinske zaklade sbora službenika gjurjevačke imovne obćine za g. 1916.

Prihod.	U gotovosti. u krunama	U vrijednostim papirima u krunama
		—
1. Blagjnički ostatak koncem g. 1915.	26 99	197820 91
2. Mirovinski prinos od službenika	2523·57	—
3. Prinos imovne općine	10000—	—
4. Redne globe	32—	—
5. 8% kamati od glavnica	13520·78	—
6. 6% zatezni kamati	85·44	—
7. Računski povratci	200—	—
8. Vjerensko poslovanje (Gotovina) .	24437·94	—
9. Vjerensko poslovanje (Vried. papiri)	—	472113 91
Ukupno	50826·72	669934·82

Razvod

1. Mirovine	20832·53	—
2 Državni porez (odnosno grad. namet)	152·80	—
3. Biljegovine	1·50	—
4. Računski povrati	220·—	—
5. Vjeretijsko poslovanje (Gotovina)	27237·94	—
6. Vjeretijsko poslovanje u vrednostnim papirima		465058·81
Ukupno	48444·78	465058·21

Odbiv svetu razhoda od svote prihoda pokazuje se blagajnički ostatak koncem god. 1916. 2381·94 204876·61

Slovom dvije hiljade tri stotine osamdeset jedna kruna 94 filira u gotovom novcu i dvije stotine četiri hiljade 'osam stotina sedamdeset šest kruna 61 filir u vrednostnim papira. —

U Bjelovaru, dne 13. rujna 1917.

Predsjednik
upravitelj-nadšumarnik:

Slapničar

Tajnik-nadšumar:
u. z.

I. Milković.

Da stari, namreškani krumpir laglje objelimo i da mu tek popravimo, preporuča se, da ga 1—2 dana prije upotrebe metnemo u vodu. Krumpir će upiti vode, bit će opet pun i svjež, te ga je laglje bjeliti, a i tek mu je vrlo dobar.

Kukuruz mjesto kave. Kuhamo zrna kukuruze u vodi, dok jako nabubre, ali ne tako dugo da popucaju. Ta zrna sušimo na vatri i pržimo ih onda te upotrebljamo bez ikakve primjese kao kavu.

• Šumar Nikola Pleša-Kosinjković izdao je knjižicu: Namaknuće krme od šumskog i drugog drveća, te grmlja, za vrijeme suše i osudice na krmi i knjižicu Šuma i čovjek. Cijena obim knjižicama 2 K. Preporuča se nabava istih, jer je gradivo poučno, a čist prihod ide u korist siromašnim obiteljima na polju slave palih hrvatskih ratnika.